

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Облік кредиторської заборгованості та її аналіз в системі управління підприємством на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0711-оа-з спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньої програми «Облік і аудит»

А.В. Бондаренко

Керівник: к.е.н., професор Рибалко О.М.

Рецензент: д.е.н., професор Варламова І.С.

Запоріжжя – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«_____» _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Бондаренко Анастасії Вікторівні

1. Тема роботи: Облік кредиторської заборгованості та її аналіз в системі управління підприємством на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» керівник роботи Рибалко Олена Михайлівна, к.е.н., професор,

затверджені наказом ЗНУ від 09.06.2022 р., № 641-с.

2. Строк подання студентом роботи 01 грудня 2022 року

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): дослідити та теоретично обґрунтувати сутність поняття «кредиторська заборгованість»; проаналізувати та узагальнити систему класифікації кредиторської заборгованості; провести аналіз кредиторської заборгованості на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить: 20 табл., 6 рис., 3 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., професор Рибалко О.М.	19.08.2022	19.08.2022
2	к.е.н., професор Рибалко О.М.	16.09.2022	16.09.2022
3	к.е.н., професор Рибалко О.М.	07.10.2022	07.10.2022

7. Дата видачі завдання: 15 червня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2022	виконано
2.	Написання вступу	липень 2022	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2022	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2022	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2022	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2022	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2022	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2022	виконано

Студентка _____
(підпис)

А.В. Бондаренко

Керівник роботи _____
(підпис)

О.М. Рибалко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 128 с., 3 розділи, 20 табл., 6 рис., 7 додатків, 76 джерел.

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ПІДПРИЄМСТВО, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, АНАЛІЗ, РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ, ПІДПРИЄМСТВО, ЗАПАСИ, ОПРИБУТКУВАННЯ, ВЗАЄМОЗАЛІК, АКЦЕПТ

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи – є процес обліку та аналіз кредиторської заборгованості на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та дослідження практичних засад обліку кредиторської заборгованості та її аналіз в системі управління підприємством.

Методи дослідження: аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; статистичні та аналітичні розрахунки – для дослідження факторної облікової інформації; порівняння – для зіставлення даних підприємства у динаміці; таблицний – для наочного зображення результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку та аналізу кредиторської заборгованості.

Основні результати, що відображають наукову новизну дослідження, полягають у такому:

- розвинуто понятійно – категорійний апарат через тлумачення поняття «кредиторська заборгованість»;
- удосконалено класифікацію кредиторської заборгованості на основі

комплексного аналізу і систематизації суттєвих облікових аспектів;

– запропоновано діючий механізм облікової політики підприємства в частині ведення субрахунків третього та четвертого порядку до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»;

– рекомендовано створення відділу внутрішнього аудиту на підприємстві з метою підвищення рівня задоволення інформаційних потреб;

– запропоновано створити зведений «Реєстр розрахунків до сплати».

Аналізуючи фінансово – господарську діяльність ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», можна зробити висновок, що кредиторська заборгованість є важливим елементом складного механізму підприємства. Саме тому вивченню цієї категорії приділяється багато часу, адже від прийнятих рішень залежить стан та перспективи розвитку підприємства. Задля розширення ринку збуту товарів а також залучення нових реалізаторів продукції необхідна ефективна політика управління кредиторською заборгованістю.

SUMMARY

Qualifying work contains: 128 pp., 3 sections, 20 fig., 6 tab., 7 annex, 76 references.

PAYABLES, ENTERPRISE, OBLIGATIONS, ANALYSIS, SETTLEMENTS WITH SUPPLIERS AND CONTRACTORS, ENTERPRISE, INVENTORIES, PROCUREMENT, MUTUAL LOAN, ACCEPT

The object of the research of the qualification work is the process of accounting and analysis of accounts payable at PJSC CENTRAVIS PRODUCTION UKRAINE.

The purpose of the qualification work is the substantiation of theoretical provisions and the study of the practical principles of accounts payable and its analysis in the enterprise management system.

Methods of research: analysis – for detailing and dismemberment of the research object into separate important constituent elements; statistical and analytical calculations – for the study of factor accounting information; comparison – to compare company data in dynamics; tabular – for a visual representation of the research results.

The scientific novelty of the obtained results lies in the substantiation of theoretical and methodological provisions and the development of practical recommendations for improving the accounting and analysis of accounts payable.

The main results reflecting the scientific novelty of the research are as follows:

- conceptually developed – the categorical apparatus through the interpretation of the concept of «creditor debt».

- the classification of payables has been improved on the basis of a comprehensive analysis and systematization of essential accounting aspects.

– the current mechanism of the company's accounting policy in terms of maintaining third – and fourth – order subaccounts to account 63 «Accounts with suppliers and contractors» is proposed.

– it is recommended to create an internal audit department at the enterprise in order to increase the level of satisfaction of information needs.

– it is proposed to create a consolidated «Register of accounts payable».

Analyzing the financial and economic activity of PJSC CENTRAVIS PRODUCTION UKRAINE, we can conclude that accounts payable is an important element of the complex mechanism of the enterprise. That is why a lot of time is devoted to the study of this category, because the state and prospects of the enterprise's development depend on the decisions made. In order to expand the sales market of goods, as well as to attract new distributors of products, an effective policy of managing payables is necessary.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ	
РЕФЕРАТ	
SUMMARY	
ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	
1.1 Економічна сутність та класифікація кредиторської заборгованості..	14
1.2 Визначення та оцінка кредиторської заборгованості.....	20
1.3 Нормативно – правова база обліку та аналізу кредиторської заборгованості.....	26
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НА ПРАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»	
2.1 Організаційно – економічна характеристика підприємства.....	31
2.2 Облік кредиторської заборгованості на підприємстві.....	44
2.3 Напрями вдосконалення системи обліку кредиторської заборгованості.....	66
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НА ПРАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»	
3.1 Методика аналізу кредиторської заборгованості.....	75
3.2 Структурно – динамічний аналіз кредиторської заборгованості.....	80
3.3 Формування системи управління кредиторською заборгованістю....	92
ВИСНОВКИ.....	100
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	106
ДОДАТОК А Науково – практичні підходи до визначення сутності поняття «кредиторська заборгованість».....	113

ДОДАТОК Б Порівняльна характеристика обліку кредиторської заборгованості за вітчизняними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.....	116
ДОДАТОК В Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2021 рік.....	118
ДОДАТОК Д Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 рік.....	121
ДОДАТОК Е Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2021 рік.....	123
ДОДАТОК Ж Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2020 рік.....	125
ДОДАТОК К Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2020 рік.....	128

ВСТУП

У сучасних умовах будь-яке підприємство у процесі своєї господарської діяльності має відносини з кредиторами. Дуже часто індивідуальні підприємці та організації стикаються з недобросовісними контрагентами, які не сплачують свої борги.

У ринкових відносинах між суб'єктами господарювання проблема неплатежів є дуже актуальною. Актуальність теми кваліфікаційної роботи полягає в тому, що чітко структурований, організований аналіз та облік кредиторської заборгованості, тобто якісна та своєчасна інформація про її наявність та зміни, є вирішальними в управлінні господарською діяльністю кожного підприємства. Отже, сьогодні об'єктивно склалися умови для перегляду діючої організації бухгалтерського обліку та практики аналізу кредиторської заборгованості. Вся система досліджень цього об'єкта обліку розглянута з точки зору вимог економічних відносин в умовах ринкової економіки.

Найважливіші питання сьогодення для підприємств як суб'єктів господарювання, вирішення яких має сприяти покращенню фінансового стану, починаються зі своєчасного отримання інформації про виникнення кредиторської заборгованості, ефективної організації аналізу кредиторської заборгованості, і – головне ефективної організації обліку зобов'язань. Заходи організації з аналізу та обліку цих економічних категорій повинні впливати на динаміку кредиторської заборгованості, виявляти прострочену заборгованість і запобігати її знищенню. Це дасть змогу ефективно використовувати залучені кошти для здійснення економічно – господарської діяльності на підприємстві, своєчасно сплачуючи взяті на себе зобов'язання.

Спірність поглядів під час вирішення проблеми розрахунків, суперечливість та недосконалість вітчизняної нормативно – правової бази у вирішенні питань взаємних розрахунків зумовлюють зацікавленість інтересів

вітчизняних та зарубіжних авторів проблемами створення, аналізу обліку та контролю кредиторської заборгованості.

Проблемами дослідження аналізу та обліку кредиторської заборгованості як економічних категорій розглядаються багатьма вітчизняними науковцями: С.І. Корецький, А.З. Попов, О.Є. Федорченко, К.С. Сурніна, О.М. Кияшко, Л.В. Черненко, А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко, Є.В. Дубровська, А.Б. Борисов, С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, Бутинець, Л.Л. Горецька, Н.М. Ткаченко, Г.О. Партин, Н.В. Чабанова, Ю.А. Василенко, О.М. Губачова, С.І. Мельник та інші.

Не обходять ці проблеми у своїх роботах і закордонні вчені – економісти: професори Гарвардського університету Зві Борі і Роберт К. Мертон, Дж. Ван Хорн, Барт Едвардс.

Сучасна система управління заборгованістю повинна включати всі методи контролю, оцінки та аналізу заборгованості. При цьому управління кредиторською заборгованістю – це робота над джерелом простроченої заборгованості – постійна співпраця з контрагентами, що включає не тільки формування кредитної політики підприємства та організацію підрядної роботи, а й управління борговими зобов'язаннями.

У процесі здійснення суб'єктами господарювання підприємницької діяльності утворюється поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, необхідні для забезпечення нормальної діяльності підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та дослідження практичних засад обліку кредиторської заборгованості та її аналіз в системі управління підприємством.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені та вирішені наступні завдання:

- дослідити та теоретично обґрунтувати сутність поняття «кредиторська заборгованість»;
- проаналізувати та узагальнити систему класифікації кредиторської

заборгованості;

- удосконалити облікову політику щодо організації аналітичного обліку розрахунків з постачальниками;
- дослідити ефективність контролю за кредиторською заборгованістю на підприємстві;
- вивчити систему внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості на підприємстві;
- провести аналіз кредиторської заборгованості на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи – є процес обліку та аналіз кредиторської заборгованості на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних питань обліку кредиторської заборгованості та її аналіз в системі управління підприємством.

У кваліфікаційній роботі використовувалися такі методи дослідження: аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики обліку, аналізу та контролю кредиторської заборгованості; статистичні та аналітичні розрахунки – для дослідження факторної облікової інформації; порівняння – для зіставлення даних підприємства у динаміці; групування – для визначення залежностей одних показників від інших; середніх відносних величин – для дослідження рівня використання облікової інформації в управлінській діяльності; табличний – для наочного зображення результатів дослідження.

Інформаційною основою кваліфікаційної роботи є: законодавчі акти, міжнародні і національні стандарти обліку, інші нормативно-правові документи, наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених в галузі обліку та аналізу на підприємствах та результати особистого спостереження.

У роботі використані результати проведеного автором обстеження

підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку та аналізу кредиторської заборгованості в системі управління підприємством.

Основні результати, що відображають наукову новизну дослідження, полягають у такому:

– розвинуто понятійно – категорійний апарат через тлумачення поняття «кредиторська заборгованість» як складова кругообігу капіталу, котра виступає предметом обов'язкових правовідносин між боржником і його кредитором, що виникли на стадії постачання і мають грошовий еквівалент.

– удосконалено класифікацію кредиторської заборгованості на основі комплексного аналізу і систематизації найбільш суттєвих облікових аспектів поєднанням наступних ознак: за видами, періодом залучення, за джерелами виникнення та строком оплати.

– запропоновано діючий механізм облікової політики підприємства в частині ведення субрахунків третього та четвертого порядку до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», що дозволить проводити поглиблений аналіз закупок товарно–матеріальних цінностей та сприяє формуванню достовірної інформації в системі бухгалтерського обліку з метою її використання для ефективності прийняття управлінських рішень.

– уточнено методику проведення контролю кредиторської заборгованості, яка понад з відповідними аналітичними процедурами передбачає своєчасне її погашення перед постачальниками.

– рекомендовано створення відділу внутрішнього аудиту на підприємстві з метою підвищення рівня задоволення інформаційних потреб з виконанням завдання з надання обґрунтованого рівня впевненості щодо достовірності відображення кредиторської заборгованості у фінансовій звітності.

– запропоновано створити зведений «Реєстр розрахунків до сплати», що

дасть змогу керівництву оперативно слідкувати за станом сплати рахунків постачальників та забезпечить підвищення ефективності розрахунків для формування системи управління кредиторською заборгованістю в цілому по підприємству.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на конференціях: «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» та «Управління соціально - економічним розвитком регіонів і держави».

Крім того питання обліку та контролю грошових коштів у бюджетних установах було розглянуто в статтях: «Особливості підходів до аналізу кредиторської заборгованості в Україні» та «Облік кредиторської заборгованості та її аналіз».

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань і додатків. Основний зміст викладено на 129 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1 Економічна сутність та класифікація кредиторської заборгованості

У ринкових умовах господарювання відносини між підприємствами мають характер фінансових розрахунків. Розрахунки між підприємствами та організаціями є одним з необхідних елементів розширеного відтворення. Він опосередковує розподіл і перерозподіл суспільного продукту, перехід від товару до грошей і навпаки. Розрахунок ґрунтується на економічній основі кругообігу коштів у процесі виробництва і є публічним визнанням того, що підприємство, яке виробляє певну продукцію, виконало свої виробничі зобов'язання та планові показники.

У процесі своєї господарської діяльності підприємство взаємодіє з іншими підприємствами та організаціями, які постачають матеріальні цінності, такі як запаси та обладнання, надають послуги та виконують роботи, необхідні для забезпечення нормальної діяльності підприємства. Це призводить до виникнення ліквідної кредиторської заборгованості перед вітчизняними та іноземними постачальниками та підрядниками [1].

Вагому частку фінансових ресурсів компанії займають позикові кошти, в тому числі кредиторська заборгованість.

Кредиторська заборгованість має значний вплив на результати діяльності підприємства та економічну активність в цілому. З метою покращення показників усіх видів нормальної діяльності та забезпечення платоспроможності підприємствам необхідно прискорити оборотність оборотних коштів. Тому для того, щоб ефективно використовувати позикові кошти підприємства, необхідно навчитися правильно управляти ними [2].

В умовах світової економічної кризи раціональна організація розрахункового бізнесу є надзвичайно важливою для забезпечення ефективності господарської діяльності. Прискорення грошових потоків є одним із важливих шляхів покращення фінансового стану промислових суб'єктів господарювання. Регульовані ринкові умови вимагають впровадження факторів, які безпосередньо впливають на ефективність управління, і, незважаючи на тривалу історію існування кредиторської заборгованості та сучасний стан досліджень, у сучасній науковій літературі немає єдиної думки щодо її трактування.

Так, Власюк Г.В., визначає кредиторську заборгованість як кошти, тимчасово закріплені за підприємствами, фірмами, які необхідно повернути юридичним або фізичним особам, у кого вони були позичені та не повернені [4].

Крім того, статистика свідчить, що ця заборгованість характеризується високою часткою простроченої заборгованості.

Партин Г.О. та Загородній А.Г. наголошували, що кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства перед іншими юридичним та фізичними особами, що виникла внаслідок попередніх дій (подій), і в гривнях підприємство зобов'язане сплатити у визначений строк погашення.

Отже, як бачимо, наведене нижче пояснення поняття «кредиторська заборгованість» підтверджує наявність певних розбіжностей у визначенні цього поняття.

Загалом науковці розглядають кредиторську заборгованість як гроші, деякі – як частину майна або форму розрахунків за товари та послуги, але ніхто не наголошує на тому, що кредиторська заборгованість є складовою кругообігу капіталу. Дійсно, елементи кругообігу капіталу є частиною постійного потоку ділових операцій.

Закупівлі збільшують запаси та кредиторську заборгованість, виробництво – продукцію, а продаж – дебіторську заборгованість та грошові кошти. Цей цикл повторюється знову і знову, що призводить до скорочення

грошових надходжень і виплат. Тому, вважаємо, що кредиторська заборгованість – це складова кругообігу капіталу, котра виступає предметом обов'язкових правовідносин між боржником і його кредитором, що виникли на стадії постачання і мають гривневий еквівалент.

Особливе місце у складі кредиторської заборгованості займають розрахунки з постачальниками та підрядниками. Крім того, прострочена заборгованість може призвести до погіршення іміджу компанії.

Кредиторська заборгованість може бути використана для тимчасового запозичення коштів, але, з іншого боку, вона може знизити показники платоспроможності та ліквідності. Ефективне управління кредиторською заборгованістю може усунути негативні наслідки її існування. Для нормального функціонування будь – якої галузі економіки необхідна достовірна інформація про фінансовий стан підприємства, особливо про кредиторську заборгованість. Історія виникнення кредиторської заборгованості є тривалою і в сучасній науковій літературі немає єдиної думки щодо трактування цього поняття. Так, Бутинець Ф.Ф. розглядає кредиторську заборгованість як форму розрахунків за товари та послуги, які придбані в процесі діяльності підприємства та використовуються для виробництва або перепродажу на регулярно повторюваній основі [7].

Брігхем Ю., Ізмайлова Н., Жуков Є. Та інші вчені визначають кредиторську заборгованість як «кошти, тимчасово підпорядковані підприємству, компанії, які повинні бути повернуті позичальнику – юридичній або фізичній особі». Як правова категорія, кредиторська заборгованість – це особлива частина майна організації, яка є об'єктом зобов'язальних правовідносин між організацією та її кредиторами.

Одні дослідники визначають кредиторську заборгованість як грошові кошти, інші – як частину майна, треті – як форму розрахунків, але кредиторська заборгованість є невід'ємною частиною повторюваного кругообігу капіталу, що зумовлює постійне здійснення операцій на підприємстві, тобто здійснення операцій є причиною постійних платежів та

надходження грошових коштів. Тому важливо розглядати кредиторську заборгованість як складову капіталу [8].

Визначено, що економічна сутність кредиторської заборгованості має такі характеристики:

- примусовий характер господарських відносин;
- характеризується тим, що заміщує оборотний капітал підприємства;
- відрізняються різною швидкістю поширення від підприємства до підприємства в ланцюжку взаємопов'язаних платежів, що зумовлює необхідність проведення заліку взаємних вимог;
- можуть бути безготівкові розрахунки, зокрема, зміна способів оплати.

П(С)БО 11 «Зобов'язання» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про кредиторську заборгованість, а також вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності та загальну класифікацію зобов'язань, характерну для багатьох підприємств [9].

Структуру кредиторської заборгованості, тобто зобов'язань підприємства, можна детально розглянути на рисунку 1.1.

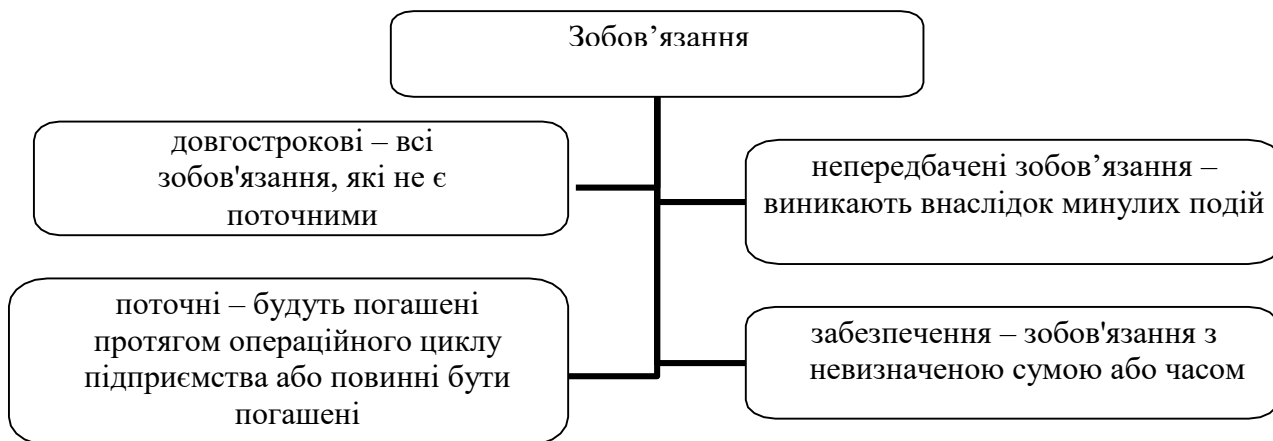

Рисунок 1.1 – Класифікація зобов'язань за П(С)БО 11

Розрахунки з постачальниками та підрядниками здійснюються в готівковій, безготівковій формах або шляхом заліку взаємних вимог на підставі первинних документів (накладних, рахунків – фактур, товарно –

транспортних накладних, актів приймання – передачі виконаних робіт (наданих послуг), податкових накладних та виписок банку) [10].

Постачальники – юридичні та фізичні особи, які поставили підприємству виробничі запаси, малоцінні та швидкозношувані предмети, необоротні активи та інші цінності. За поставку виникли зобов'язання, які підлягають оплаті.

Підрядники – юридичні та фізичні особи, які виконали для підприємства будівельні, ремонтні або інші роботи.

Ефективна політика управління кредиторською заборгованістю дозволяє розширити ринок збуту товарів та залучити нових продавців товарів. Для того, щоб підприємство нормально функціонувало, воно має бути забезпечене необхідним обсягом обігових коштів. У разі нестачі обігових коштів необхідно додаткове фінансування, на яке йдуть додаткові витрати. Зміни в оборотному капіталі спричинені змінами в таких компонентах як кількість запасів на складі, кредиторська заборгованість.

Іншими словами, кредиторська заборгованість – це заборгованість установи перед іншими фізичними або юридичними особами.

Така заборгованість може бути:

- за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги;
- за всіма видами платежів до бюджету, зокрема податками із працівників;
- з оплати праці, включаючи депоновану зарплату;
- за внутрішньовідомчими розрахунками;
- інша заборгованість за поточними зобов'язаннями.

На основі комплексного аналізу і систематизації найбільш суттєвих облікових аспектів удосконалено класифікацію кредиторської заборгованості поєднанням наступних ознак: за видами, періодом залучення, за джерелами виникнення та строком оплати, яку наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація кредиторської заборгованості

За видами	з постачальниками, підрядниками та замовниками за виконані роботи та надані послуги
	із податків та платежів
	із страхування
	з робітниками та службовцями по безготівкових перерахунках
	за депозитними сумами
За періодом залучення	довгострокова кредиторська заборгованість
	короткострокова кредиторська заборгованість
Джерела виникнення	зовнішня кредиторська заборгованість
	внутрішня кредиторська заборгованість
Строк оплати	кредиторська заборгованість, строк сплати якої не настав
	кредиторська заборгованість не сплачена в строк

Управління кожною складовою вимагає формування ефективної політики. В такому випадку компанії надають перевагу у передоплаті або оплаті за фактом поставки, оскільки відсутній ризик не отримати кошти за продану продукцію. Водночас, посилення конкуренції за канали збуту між виробниками в одному сегменті ринку вимагає унікальних вимог. Відвантаження продукції з після оплатою стало однією з основних умов укладання договорів дистрибуції продукції [11].

Бухгалтери підприємств можуть перевірити наявність кредиторської заборгованості шляхом звірки даних бухгалтерського обліку про надані послуги, виконані роботи та отримані товари з відповідними розрахунками. На жаль, у фінансово – господарській діяльності підприємства кредиторська заборгованість може стати простроченою.

Прострочена кредиторська заборгованість виникає на 30-й день після закінчення строку обов'язкового платежу за укладеним договором або, якщо строк платежу не встановлено, після отримання документального підтвердження отриманих товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

Проводиться інвентаризація розрахунків з метою визначення кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності. Керівник підприємства призначає комісію розпорядчим документом (наказом). Склад комісії визначається положенням про нього.

1.2 Визначення та оцінка кредиторської заборгованості

Як відомо, значну частку фінансових ресурсів підприємства складають позикові кошти, в тому числі кредиторська заборгованість. Тому необхідно дослідити та проаналізувати кредиторську заборгованість, її склад та структуру разом з дебіторською заборгованістю, а також проаналізувати її в порівнянні з дебіторською заборгованістю. Кредиторська заборгованість – це найвагоміша частина зобов'язань підприємства, до яких включаються довгострокові і поточні зобов'язання.

По – перше, необхідно перевірити достовірність інформації про види та строки кредиторської заборгованості. Для цього проводяться прямі перевірки у постачальників, вивчення договорів та угод, а також особисті співбесіди з працівниками, які володіють інформацією про борги та зобов'язання компанії.

Установлюється наявність кредиторської заборгованості з простроченим терміном позову та перевіряється її списання. Для підтвердження реальності кредиторської заборгованості аудитор може розіслати листи кредиторам для підтвердження залишку.

В ході аналізу слід оцінити строки заборгованості, звернувши увагу на умови, обмеження щодо використання ресурсів та можливість залучення додаткових джерел фінансування.

Власне аналіз кредиторської заборгованості починається з вивчення складу і структури кредиторської заборгованості за даними форми №1 «Баланс». Для цього розраховується відсоток від загальної вартості кожного виду кредиторської заборгованості. Такі показники розраховуються за даними звіту та за планом, порівнюючи їх, визначають відхилення в структурі кредиторської заборгованості, встановлюють причини зміни окремих її складових та формують заходи щодо коригування пасивів, особливо тих складових, які негативно впливають на діяльність підприємства.

Як правило, основною причиною змін у структурі кредиторської

заборгованості є взаємні неплатежі. Це можна підтвердити порівняльним аналізом кредиторської та дебіторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість – це не що інше, як зобов'язання підприємства перед іншими юридичними або фізичними особами. Так, відповідно до пункту 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Трактування поняття кредиторської заборгованості найчастіше розглядається науковцями як зобов'язання (36%), кредит (22%) та борг (14%). Інший підхід визначає цей термін як фінансові операції, можливості, запозичені кошти і навіть як контрагентів з клієнтами. Кожна з цих думок відповідає 7% від загальної кількості проаналізованих визначень.

У ході аналізу визначення сутності поняття «кредиторська заборгованість» спостерігається невизначеність та відсутність однозначності у трактуванні цього терміну. Українські та міжнародні стандарти визначають кредиторську заборгованість як «зобов'язання», при цьому національні стандарт, на відміну від міжнародних, детально прописують строки погашення. Зібравши проаналізованих авторів, думка щодо трактування кредиторської заборгованості виглядає наступним чином – «кредиторська заборгованість» – це, в широкому розумінні, борг або зобов'язання, що надає можливість фінансувати фінансову операцію шляхом її фінансування у вигляді позики, суб'єктом якої є постачальник або покупець.

Науково – практичні підходи до визначення сутності поняття «кредиторська заборгованість» наведені в додатку А.

Аналізуючи всі погляди на трактування поняття «кредиторська заборгованість» (додаток А), можна зробити висновок, що визначення сутності цього терміну в науковій літературі є неоднозначним. Слід зазначити, що існують відмінності між характеристиками українських та зарубіжних науковців. Зазначені розбіжності можна пояснити відсутністю єдиного

підходу до сутності цього поняття, що, в свою чергу, є наслідком відмінностей в організації облікових процесів українських та зарубіжних компаній.

Разом з тим, пункт 5 П(С)БО 11 «Зобов'язання» встановлює дві умови визнання зобов'язань: достовірність оцінки; зменшення економічних вигід, пов'язаних з його погашенням.

Таким чином, надійність оцінки означає, що, за винятком дуже рідкісних випадків, діапазон можливих результатів може бути визначений і, отже, зобов'язання може бути оцінене.

Відповідно до пункту 6 П(С)БО 11 «Зобов'язання» за строками погашення зобов'язання класифікуються як: довгострокові (очікувані строки погашення яких перевищують 12 місяців або операційний цикл) та короткострокові (очікувані строки погашення яких не перевищують операційний цикл або 12 місяців).

Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення. Зокрема, сума погашення – це сума недисконтованих грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується буде сплачена для погашення зобов'язання в ході звичайної господарської діяльності (пункти 4, 12 П(С)БО 11).

Довгострокові зобов'язання повинні оцінюватися за теперішньою вартістю. Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів, яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в ході звичайної господарської діяльності, за вирахуванням очікуваного погашення (пункти 4, 10 П(С)БО 11).

Облік довгострокових (непоточних) зобов'язань регулюється Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (далі – Інструкція № 291).

У міжнародній практиці облік кредиторської заборгованості (зобов'язань) регулюється МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [21], МСБО 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання» [23] та МСБО 37

«Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» [25]. У додатку Б наведено детальну порівняльну характеристику обліку кредиторської заборгованості за вітчизняними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

В ході аналізу підходів до різних поглядів на кредиторську заборгованість, її оцінку та визнання можна констатувати наступне: національні стандарти в контексті визнання зобов'язань беруть до уваги зобов'язання, а міжнародні – забезпечення. Слід зазначити, що у П(С)БО 11 відсутні такі терміни, як обов'язкова подія, юридичне зобов'язання, умовне (практичне, традиційне) зобов'язання, теперішнє зобов'язання, поточне зобов'язання, поточна заборгованість, найкраща оцінка витрат, необхідних для погашення поточних зобов'язань на дату балансу.

Крім того, не відображено, що оцінка забезпечень здійснюється до сплати податків. У пункті 8 П(С)БО 11 підкреслюється, що застава переглядається на кожну дату балансу. Однак при цьому не сказано, що збільшення суми забезпечень відображається як фінансові витрати (витрати на позики), що є суттєвим.

Крім того, зобов'язання компанії класифікуються на довгострокові, короткострокові та умовні зобов'язання і доходи майбутніх періодів відповідно до П(С)БО 11.

У міжнародній практиці довгострокові та короткострокові зобов'язання відносяться до реальних зобов'язань, тобто таких, що впливають з договору або закону, вартість яких може бути достовірно визначена. Умовні зобов'язання – це непередбачені зобов'язання, тобто зобов'язання, які не існують, але є потенційними, оскільки залежать від майбутніх подій, які можуть відбутися в результаті минулих подій.

Списання кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками за відвантажені товари, надані послуги, виконані роботи, отримані аванси на практиці найчастіше здійснюється на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та рахунку 68 «Розрахунки

за іншими операціями».

Аналіз кредиторської заборгованості на кінець звітного періоду включає порівняльний аналіз цих рахунків.

Результатом такого аналізу може бути збільшення або зменшення кредиторської заборгованості.

Як збільшення, так і зменшення кредиторської заборгованості може мати негативний вплив на фінансовий стан підприємства.

Таким чином, зменшення дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською може бути наслідком погіршення взаємовідносин з клієнтами, тобто зменшення кількості покупців продукції. Збільшення дебіторської заборгованості по відношенню до кредиторської може бути наслідком неплатоспроможності покупця.

У процесі виробничої діяльності кредиторська заборгованість часто значно перевищує дебіторську. Деякі економісти – теоретики вважають, що це свідчить про раціональне використання коштів, оскільки підприємство залучає в оборот більше коштів, ніж виводить з обороту. Проте бухгалтери оцінюють таку ситуацію лише негативно. Це пов'язано з тим, що підприємство повинно погашати свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості.

Тому, аналізуючи дані про кредиторську заборгованість, необхідно розглядати причини виникнення кожної заборгованості в контексті конкретної виробничої ситуації на підприємстві. Як відомо, кредитоспроможність – це стан впевненості підприємства в ефективному використанні позикових коштів та його здатність і готовність повернути борг відповідно до умов договору.

Політика управління кредиторською заборгованістю забезпечує фінансову стабільність підприємства та створює для нього найкращі взаємовідносини з кредиторами, що сприяє підвищенню його прибутковості та конкурентоспроможності. Підприємства часто використовують товарний кредит для оплати за поставлену продукцію. Позитивною стороною товарного кредиту є те, що це найпростіший спосіб залучення.

У вітчизняному контексті товарний кредит між юридичними особами –

це майже завжди поставка товарів (робіт, послуг) за договором купівлі – продажу з відстрочкою платежу. На перший погляд може здатися, що цей кредит надається безоплатно, оскільки за цим договором відсотки нараховуються на користь постачальника і не підлягають сплаті.

Однак постачальник розуміє принцип зміни грошової вартості з часом і точно оцінює розмір упущеної вигоди через повільну оборотність активів, заморожених у вигляді кредитів підприємства. Компенсація таких втрат, таким чином, закладається в ціну товару, яка може змінюватися в залежності від часу прострочення. Критерієм ефективності використання дебіторської заборгованості є різниця між середнім періодом її використання та середнім періодом обороту запасів.

Збільшення середньої тривалості користування комерційним кредитом або зменшення середнього періоду обороту запасів, сформованих за його рахунок, виступає, в даному випадку, регулятором рівня ефективності. Якщо середній період користування кредитом перевищує середній період оборотності запасів, то фінансових проблем із забезпеченням таких розрахунків, як правило, не виникає. В іншому випадку необхідно залучати додаткові джерела фінансових активів для проведення розрахунків. Все це стосується зобов'язань перед постачальниками та підрядниками (зовнішні зобов'язання).

Внутрішня кредиторська заборгованість є найкоротшим видом запозичень, що використовується підприємствами, і характеризується тим, що отримана з внутрішніх джерел. Розрахунок коштів, що включаються до складу внутрішньої кредиторської заборгованості, за економічним змістом є різновидом позикового капіталу, оскільки вони є власністю підприємства і використовуються підприємством лише до моменту погашення заборгованості.

Своєчасне нарахування та сплата коштів, що містяться у внутрішній кредиторській заборгованості, є першочерговим завданням менеджменту компанії.

1.3 Нормативно–правова база обліку та аналізу кредиторської заборгованості

Як самостійний суб'єкт господарювання, підприємство є вільним у виборі предмета договору, визначенні своїх зобов'язань та інших умов договору. Контракти є первинними документами, що лежать в основі здійснення будь – якої комерційної операції. [13].

Облік та аналіз розрахунків з кредиторами є ключовим елементом облікового процесу, оскільки реалізація продукції та послуг партнерам забезпечує підприємству дохід, який є найважливішим показником фінансових результатів діяльності підприємства [14]. Облік та аналіз розрахунків з кредиторами завжди був і залишається актуальною науковою проблемою. Всі компанії прагнуть продати свою продукцію або послуги в повному обсязі, за правильною ціною і в найкращі терміни.

Правові підстави для письмового оформлення розрахунків з постачальниками та підрядниками чітко визначені законодавством України, постановами Кабінету Міністрів, наказами міністерств, відомств, державної податкової адміністрації, Національного банку України. Кредиторська заборгованість є одним з найбільш важливих і складних для управління елементів, оскільки вона впливає на визначення суттєвого фінансового стану компанії. Рівень нормативно-правового регулювання аналізу та обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Рівні нормативно–правового забезпечення обліку та аналізу кредиторської заборгованості

1 рівень	Конституція, Закони та Кодекси України
2 рівень	Постанови Кабінету Міністрів України
3 рівень	Національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності
4 рівень	Методичні рекомендації та інструкції
5 рівень	Організаційні положення суб'єктів господарювання

Нормативні документи першого рівня є дуже важливими, оскільки вони

мають пріоритет при розгляді питань і є вищими за інші нормативні документи.

Питання регулювання відносин між постачальниками та підрядниками розглядається в законі України «Про захист прав споживачів» від 23.11.2018 № 2628-ХІІІ [14]. Цей закон регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та їх виробниками, виконавцями і продавцями в умовах різних форм власності та встановлює механізми реалізації прав споживачів і здійснення державного захисту цих прав.

Підставою для проведення всіх видів операцій є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 18.09.2018 р. № 2545-VIII [15], який встановлює правові засади регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Закон визначає такі поняття як «зобов'язання». Відповідно до цього закону, підприємства самостійно визначають облікову політику, яка відображає основні принципи ведення бухгалтерського обліку відповідних об'єктів [15].

Акти другого рівня регулювання регулює це питання на методологічному рівні. Основною базою для обліку кредиторської заборгованості є П(С)БО 11 «Зобов'язання». Згідно з ним, зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу відсутній обов'язок погашення раніше визнаного зобов'язання, сума включається до прибутку або збитку звітного періоду.

Також виявлено, що кредиторська заборгованість відіграє як позитивну, так і негативну роль у господарській діяльності окремих підприємств та в економіці в цілому.

Кредиторська заборгованість є природною складовою балансу підприємства і виникає через розбіжність між датою виникнення зобов'язання та датою його сплати.

На фінансовий стан підприємства впливає як розмір залишків

кредиторської заборгованості на балансі, такі тривалість її обороту.

Наказ «Про облікову політику підприємства» має дуже важливе значення в обліку та аналізі кредиторської заборгованості, оскільки в ньому висвітлюються всі елементи її обліку, які є специфічними для підприємства, тобто облікову політику слід застосовувати на практиці, обираючи один з альтернативних варіантів, запропонованих П(С)БО. В наказі про облікову політику підприємства має бути відображений метод визнання кредиторської заборгованості [16].

П(С)БО 11 «Зобов'язання» немає аналога за МСФЗ, але базується на положеннях останнього. П(С)БО 11 «Зобов'язання» включає деякі положення МСБО 1 «Подання фінансових звітів» і МСБО 37 «Забезпечення».

Крім того, П(С)БО 11 не містить положень щодо умовних активів та детального опису визнання та оцінки забезпечення.

Незважаючи на те, що національні стандарти бухгалтерського обліку базуються на міжнародних стандартах, існують відмінності в обліку між Україною та іншими країнами відповідно до особливостей національних систем.

Загалом, при підготовці наказу «Про облікову політику» на підприємстві доцільно вказати сферу застосування наступного:

- процедури організації та оформлення договірних відносин;
- склад і обсяг комерційної таємниці та порядок її захисту;
- підготовка посадової інструкції бухгалтера, в тому числі з обліку розрахунків з кредиторами;
- форму ведення бухгалтерського обліку;
- організацію документації і документообігу;
- організацію, умови й строки зберігання документів та облікових реєстрів на підприємстві; робочий план рахунків;
- методи, способи і дату визначення величини резерву сумнівних боргів;
- порядок обліку резерву сумнівних боргів для різних видів

поточної кредиторської заборгованості;

- методику визнання кредиторської заборгованості;
- порядок списання кредиторської заборгованості;
- класифікаційні групи кредиторської заборгованості;
- порядок обліку векселів.

Для обліку кожного виду зобов'язань є відповідні рахунки. Ці рахунки пасивні. За дебетом в них відображаються виконання (зменшення) зобов'язань, а за кредитом – утворення (збільшення) зобов'язань.

План рахунків, що використовується для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, має включати складові рахунки та їх субрахунки, необхідні для ведення такого обліку, відповідно до вимог своєчасності та повноти обліку і звітності. Для відображення таких розрахунків може використовуватися необхідна кількість рахунків та субрахунків.

Перелік синтетичних рахунків забезпечує накопичення, групування та узагальнення облікової інформації про господарську діяльність з метою її використання для управління, контролю та звітності.

Таким чином, перелік нормативно – правових актів, які необхідно проаналізувати для обліково – аналітичного забезпечення розрахунків з кредиторами, не обмежується вище зазначеними документами.

Будь – який тип присутності має певну специфіку та сферу застосування в різних конфігураціях проживання. При здійсненні розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємство зобов'язане дотримуватися принципу розумності, наявності у виборі фігури розрахунку з торговим партнером, крім того, принципу обережності, наприклад, наявність експорту або імпорту, що полягає в тому, що існують певні обмеження з боку законодавства у формі розрахунків при здійсненні певних операцій. Тенденції законодавчого регулювання розрахунків з постачальниками та підрядниками наведено на рисунку 1.2.

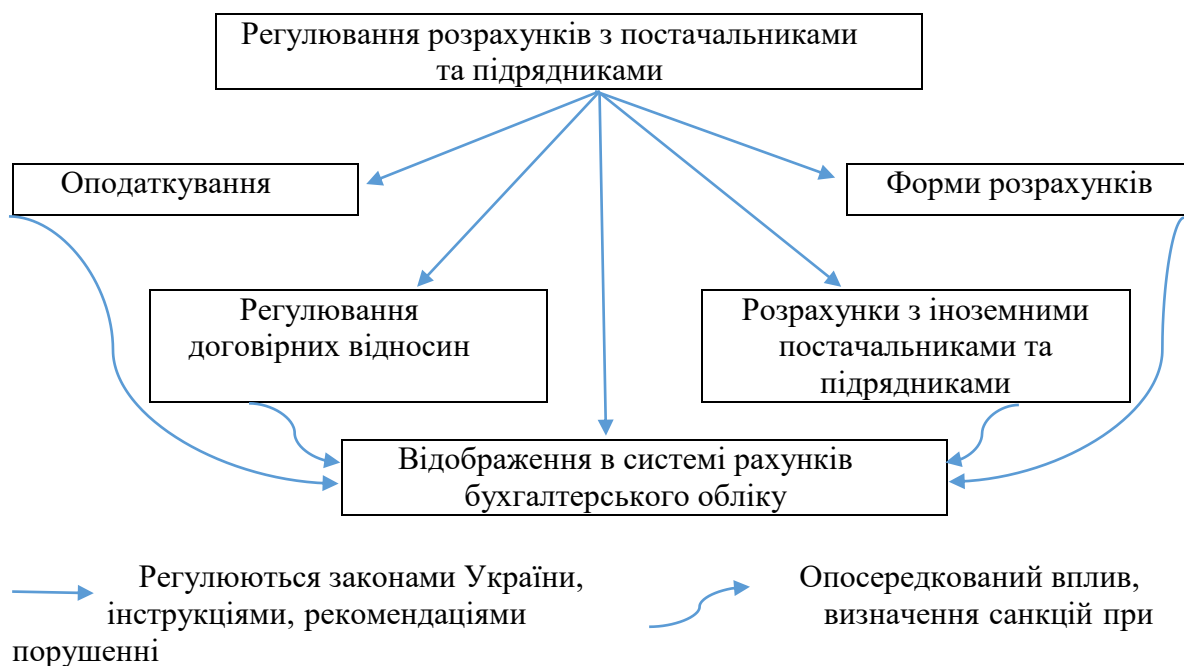

Рисунок 1.2 – Напрями законодавчого регулювання розрахунків з постачальниками та підрядниками

На рисунку 1.2 висвітлено взаємозв'язок та вплив потоку нормативно – правових дій, які стабілізують розрахунки та їх подальше відображення в концепції рахунків бухгалтерського обліку.

Орієнтування в різних, іноді суперечливих нормативно – правових актах допомагає організувати облік на належному рівні та своєчасно аналізувати кредиторську заборгованість. Це сприяє більше ефективному прийняттю управлінських рішень в компаніях.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВНОСТІ НА ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

У 1935 році було завершено будівництво «Нікопольського Південнотрубного заводу» (НПТЗ), в результаті чого було створено найбільше підприємство в Європі з річним обсягом виробництва на рівні 1 мільйону тон труб, 140 000 стандартних розмірів з 400 марок сталі. У 1959 році підприємство освоїло мистецтво холодної прокатки. Трубоволоочильний цех №2 (ТВЦ-2), зараз один із структурних підрозділів ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», що випускає перші холоднодеформовані труби.

А з 1961 року було введено в експлуатацію гарячий прес №4 (ТПЦ-4), який зараз є дільницею гарячого виробництва ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

У 2000 році Дніпропетровське виробничо – комерційне підприємство ТОВ «ЮВІС», створене в 1991 році, ініціювало приватизацію потужностей «Нікопольського Південнотрубного заводу», в результаті чого було створено ЗАТ «Нікопольський завод нержавіючих труб» (НЗНТ) на базі двох ТПЦ–4 і ТВЦ–2.

Згодом у 2006 році акціонерами ЗАТ «НЗНТ» було прийнято рішення про створення великого міжнародного холдингу, який об'єднав би в собі виробничі потужності «Нікопольського заводу нержавіючих труб», нині відомого як ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», з сервісними компаніями і торговими агентами групи «ЮВІС».

В результаті інтеграції бізнесу, в 2007 році на металургійній карті світу

з'явився міжнародний холдинг СЕНТРАВІС. Офіційний запуск нового бренду відбувся 6 листопада 2007 року в ході спеціалізованої виставки Stainless Steel World, що проходила в місті Маастрихт (Нідерланди).

Свій шлях до завоювання світових ринків СЕНТРАВІС розпочала з масштабної програми модернізації виробничих потужностей загальною вартістю понад 130 мільйонів доларів США з метою домінування на світовому ринку.

Через чотири роки в трубопресовому цеху підприємства була встановлена нова високопродуктивна пресова лінія, яка оснащена обладнанням від провідних німецьких виробників SMS MEER і IAS. У трубоволоочильному цеху введені в експлуатацію нові стани холодної прокатки труб типу КРВ-25, гнучкі машини для виготовлення U-образних труб, новий конвеєр з виробництва теплообмінних труб, а також сучасний комплекс контролю якості продукції.

Після повернення на докризовий рівень виробництва в 2011, в 2012 році СЕНТРАВІС встановлює власний виробничий рекорд, відвантаживши більш 18 000 тонн готової продукції.

У 2014 році розпочато системний проект «Виробництво світового класу». Це комплексна платформа, яка в довгостроковій перспективі перетворить СЕНТРАВІС в глобальне, конкурентоспроможне підприємство, з ефективними бізнес-процесами, стабільно високою якістю продукції, мінімальними ризиками і оптимальними витратами на всіх етапах виробничого процесу.

Завод постійно розширює свою присутність на світовому ринку з 2016 року і по сьогоднішній день. СЕНТРАВІС відкрив офіційне представництво в ОАЕ. Постійно діючий офіс в регіоні дозволяє швидко наладити зв'язок з місцевими замовниками на місцях і збільшити експорт готової продукції з України.

ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» є одним з провідних світових постачальників високоякісних рішень в області безшовних

нержавіючих труб, займаючи за обсягами продажів 1–е місце в співдружності незалежних держав (СНД), 4 місце в Євросоюзі (ЄС) і 6 місце в світі із загальною часткою на рівні 3,8%.

Виробничий майданчик компанії ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» розташований за адресою Дніпропетровська область, місто Нікополь, проспект Трубників 56, яка є однією з найбільших в Європі спеціалізованих підприємств з виробництва безшовних нержавіючих труб.

Асортимент продукції СЕНТРАВІС включає більше 1000 типорозмірів труб із понад 100 видів корозійностійких і жароміцних марок сталі в семи сегментах:

- труби загального призначення;
- інструментальні труби;
- котельні труби;
- труби для печей;
- труби для механічної обробки;
- теплообмінні труби;
- труби з нікелевих сплавів за стандартами ГОСТ і ТУ.

СЕНТРАВІС здійснює поставки в усі ключові регіони світу через торгові представництва в Україні, Узбекистані, Німеччині, Швейцарії, Італії та США, а також через всесвітню дистриб'юторів в Бразилії, Близькому Сході, Кореї та Австралії. Всього географія поставок компанії охоплює 70 країн. Географічно вигідне розташування і розвинений сортамент продукції в поєднанні з європейськими та американськими стандартами ведення бізнесу, дозволили СЕНТРАВІС зайняти унікальну позицію на світовому ринку безшовних труб з нержавіючої сталі. Близько 60% її продукції реалізується в країнах ЄС, решта 40% – в країнах СНД, Північної Америки.

Протягом багатьох років СЕНТРАВІС є провідним постачальником безшовних труб з нержавіючої сталі для АЕС і ТЕС в країні СНД. У цьому плані СЕНТРАВІС також активно співпрацює і з європейськими партнерами. СЕНТРАВІС поставляв продукцію для таких відомих атомних проектів, як

будівництво атомної електростанції потужністю 1650 МВт в місті Фламанвілль (Франція) і реалізації проекту Реактор "Жюль Хоровіц" в іншому французькому місті Кадараш. Компанія також має великий успіх у постачанні інструментальних труб відомим європейським автовиробникам.

Продукція СЕНТРАВІС використовується в широкому спектрі галузей, включаючи енергетичну та автомобільну промисловість, а також авіа- і суднобудування, хімічну і нафтохімічну промисловості, машинобудування, нафтогазову галузь, кольорову металургію та харчову промисловість.

В рамках розширення бізнесу в галузі з високою доданою вартістю, СЕНТРАВІС інвестував значні кошти в нове обладнання і виробничі потужності. Основною метою інвестиційної програми було розширення існуючого сортаменту гарячедеформованих труб і створення виробничих потужностей для ринку теплообмінних труб. В результаті модернізації СЕНТРАВІС значно розширив асортимент продукції, як за марками сталі, так і за типорозмірами, що зробило його найбільшим в СНД постачальником безшовних труб з нержавіючої сталі до країн ЄС.

Послідовна бізнес – стратегія заклала міцний фундамент для зростання. В умовах жорсткої конкуренції з боку європейських, американських та східноєвропейських виробників, СЕНТРАВІС зосереджується на виробничих та організаційних потужностях для розширення ринків збуту та організаційного розвитку.

Основними стратегічними пріоритетами компанії є розвиток виробничих потужностей, розширення ринків збуту та організаційний розвиток.

Виходячи з індивідуальних вимог кожного замовника, СЕНТРАВІС продовжує розробляти нові високотехнологічні продукти з додатковими вимогами по точності, геометрії, довжині і обробці поверхні.

У середньостроковій перспективі компанія планує нарощувати обсяги виробництва, пам'ятаючи про окупність інвестицій в гаряче виробництво. Мова йде про освоєння комплексного сортаменту гарячепресованих труби.

Очікується значне зростання в сегменті інструментальних і обробних труб завдяки попиту з боку автомобільної та машинобудівної галузей, а також в сегменті теплообмінних і котельних у зв'язку з розвитком атомної та теплової енергетики.

У найближчі роки не менш важливою буде оптимізація виробничих процесів: витрати на виробництво будуть знижені за рахунок поліпшення якісних показників та підвищення продуктивності праці основного персоналу.

Найближчим часом СЕНТРАВІС планує збільшити свою присутність на стратегічних ринках Європи та наростити поставки до Північної Америки, Азії і на Близького Сходу.

Основними засобами досягнення цієї мети є подальший розвиток проектного бізнесу, отримання пріоритетних сертифікатів та дозволів від кінцевих замовників та вдосконалення структури обслуговування клієнтів.

З точки зору проектного бізнесу, СЕНТРАВІС є дуже успішним, з восьмикратним зростанням бізнесу за останні кілька років. Портфоліо СЕНТРАВІС включає великі проекти в атомній та автомобільній промисловості. СЕНТРАВІС є сертифікованим постачальником для всіх основних нафтохімічних, енергетичних та аерокосмічних компаніях. Компанії присвоїли СЕНТРАВІС статус сертифікованого постачальника.

Побудувавши сучасну систему обслуговування клієнтів, СЕНТРАВІС фокусується на скороченні часу, необхідного для виконання та відправки замовлень.

На сьогоднішній день СЕНТРАВІС має повністю функціонуючу міжнародну систему фінансової звітності, оплати праці, регулярної оцінки та мотивації співробітників, а також інтегровану систему управління ресурсами підприємства на базі ERP SAP.

Розпочато реалізацію системного проекту «Виробництво світового класу». Це комплексна платформа, яка в довгостроковій перспективі дозволить СЕНТРАВІС трансформуватися в глобально, конкурентоспроможну компанію, з ефективними бізнес-процесами, стабільно

високою якістю продукції, мінімальними ризиками і оптимальними витратами на всіх етапах виробничого процесу.

Бачення компанії – бути глобальним партнером для своїх клієнтів в області безшовних труб з нержавіючої сталі, пропонуючи ефективні та екологічно чисті рішення.

Місія компанії:

- пропонує високий рівень якості та сервісу, заснований на широкому асортименті продукції на новітніх технологіях виробництва;
- орієнтується на потреби своїх клієнтів та розширює географію своєї діяльності;
- інвестуючи в своїх співробітників вони формують професійну команду і вважають, що саме їхні працівники визначають успіх їхнього бізнесу;
- підтримують високі стандарти ефективності виробництва та екологічної безпеки;
- забезпечення сталого зростання бізнесу та збільшення корпоративної вартості компанії.

Кожне підприємство діє відповідно до власного статуту, тобто сукупності обов'язкових правил, що регулюють окремі види діяльності та взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання.

Статут ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» визначає точне найменування та місцезнаходження підприємства; його власників; основну мету та завдання; структуру управління та порядок її формування; повноваження профспілок та їх виробничих організацій; джерела та порядок формування майна; умови реорганізації та припинення існування.

Потенційним підприємцям дуже вадливо знати про майно підприємства, особливо про джерела його формування. Майно підприємства становлять його основні фонди та оборотні кошти, а також інші цінності, які відображаються в самотійному балансі підприємства.

Основними джерелами формування майна підприємства є:

1. Фінансові та матеріальні внески засновників;
2. Дохід від реалізації продукції та іншої господарської діяльності;
3. Доходи від цінних паперів;
4. Кредити банків та інших кредиторів;
5. Капітальні інвестиції та дотації з бюджету;
6. Надходження від роздержавлення та приватизації майна;
7. Придбання майна інших підприємств.

Статут підприємства затверджується власником майна - підприємства.

Організаційно-виробнича структура підприємства, показує, що на чолі підприємства стоїть генеральний директор. Після генерального директора стоять: керівник департаменту економічної безпеки, якому підпорядковується відділ економічної безпеки; інженерно – випробувальний відділ; директор гарячого виробництва, директор холодного виробництва, директор з продажів та маркетингу, фінансовий директор, директор по управлінню персоналом та організаційному розвитку, директор з якості та розвитку, начальник управління закупівель, служба охорони праці та навколишнього середовища, відділ внутрішніх комунікацій та адміністративної підтримки.

Директору гарячого виробництва, підпорядковуються: ділянка підготовки виробництва, склад заготовок, попередня підготовка виробництва, ділянка обробки труб, травильне відділення, ділянка пресованих ліній, ділянка по підготовці та реставрації прокатного інструменту, технолого – аналітичний відділ, технічна служба, ділянка по технічному обслуговуванні обладнання холодного виробництва, кранове господарство, ремонтна служба, енергетична служба, ділянка по ремонту ГПМіМ, проектно – конструкторський відділ, відділ технічного нагляду, ділянка по ремонту електричного обладнання, автоматики, відділ по ремонту механічного обладнання, гідравлики та комунікацій.

Директору холодного виробництва підпорядковуються: ділянка травлення і термічної обробки труб, травильний відділок, термовідділ, майстерня прокатного інструмента, ділянка підготовки виробництва, відділок

обробки труб, технолого – аналітичний відділ, відділ готової продукції ТВЦ, департамент інтегрованого планування, планово – розподільчий відділ, відділ планування ТВЦ, відділ планування ТПЦ.

Директору з продажів та маркетингу підпорядковуються: департамент розвитку бізнесу і підтримки продажів, відділ підтримки продажів, відділ стратегічного маркетингу і розвитку продажів продуктів, відділ по супроводу і розвитку проектних продажів, департамент продажів, відділ регіональних продажів, департамент операційної логістики, відділ митного забезпечення, відділ забезпечення відвантажень та відділ доставки.

Фінансовому директору підпорядковуються: відділ бізнес контролінгу, відділ по корпоративним правам та юридичним питанням, відділ виробничого контролінгу, казначейство, управління по інформаційним технологіям, відділ розробки програмного забезпечення і супроводу в SAP.

Директору по управлінню персоналом та організаційному розвитку підпорядковуються: відділ організаційного розвитку і забезпечення персоналом, відділ оцінки і розвитку персоналу, відділ компенсації та мотивації персоналу, відділ кадрового адміністрування.

Директору з якості та розвитку підпорядковуються: металографічна лабораторія, лабораторія метрології, хімічна лабораторія, механічна лабораторія та майстерня, відділ забезпечення якості, сертифікаційна група та ділянка зовнішнього приймання.

Начальнику управління закупівель підпорядковуються: відділ закупівель інструментів та матеріалів, відділ закупівель заготовки, відділ закупівель послуг та обладнання, відділ складського господарства.

Технологічний цикл являє собою сумарний час виконання всіх технологічних операцій даного технологічного процесу.

Тривалість технологічного циклу багатоопераційного процесу залежить від ступеня перекриття в часі операційних циклів у кожній парі суміжних операцій, тобто від ступеня паралельності виконання суміжних операцій над партією продукції.

Схема технологічного циклу підприємства, яка показана на рисунку 2.1, відображає, що тривалість виробничого циклу поділяється на час виробництва та час перерви.

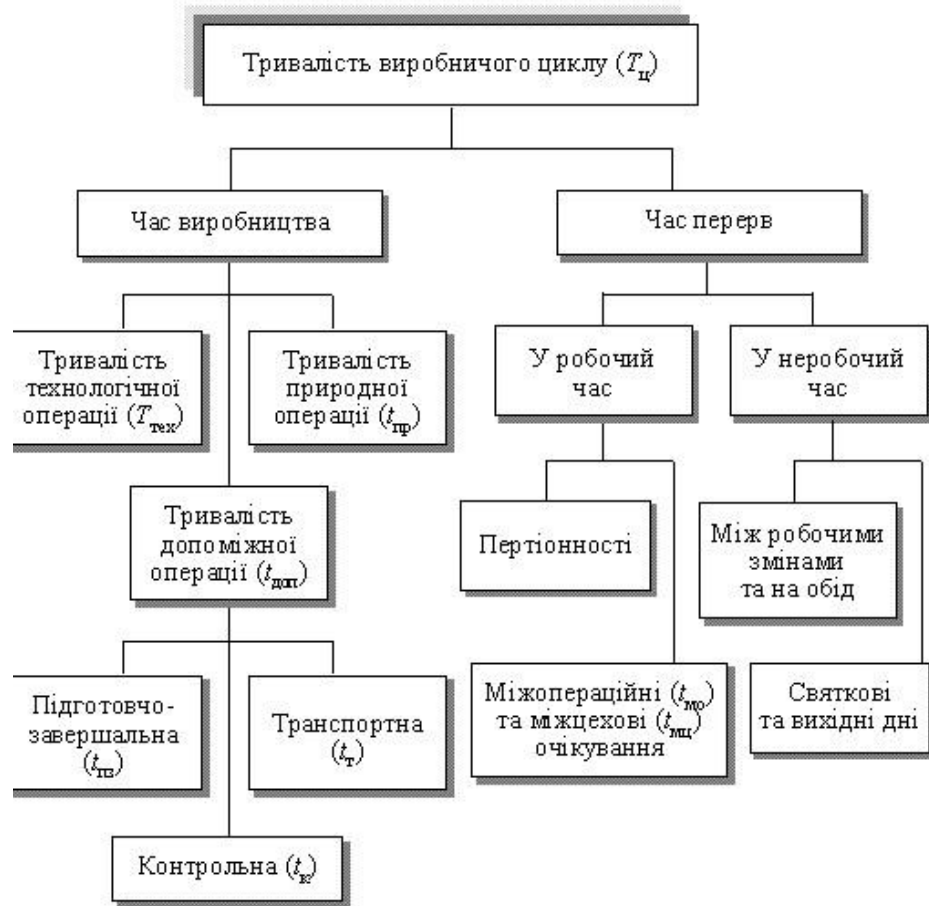

Рисунок 2.1 – Схема технологічного циклу підприємства

Виробничий час поділяється на: час технологічної експлуатації, час природної експлуатації, час допоміжної експлуатації та підготовчо – завершальний час – фази транспортування, переміщення та контролю.

Час відпочинку припадає на робочий та неробочий час. У робочий час – це час очікування на обслуговування, міжопераційний та міжцеховий, а у неробочий час – між робочими змінами, під час обіду, у святкові та вихідні дні.

Структура бухгалтерії, показує, що на чолі бухгалтерії стоїть головний бухгалтер. Головному бухгалтеру підпорядковується заступник головного

бухгалтера.

Відділи, які безпосередньо підпорядковуються заступнику головного бухгалтера, а вже потім головному бухгалтеру:

- облік грошових коштів;
- облік необоротних активів;
- облік оплати праці;
- облік витрат виробництва;
- облік капіталу;
- фінансових результатів;
- облік виробничих запасів;
- облік розрахункових операцій;
- облік готової продукції та її реалізації.

Фінансова бухгалтерія: складає фінансову звітність, веде головну книгу, веде облік розрахунків з дебіторами та кредиторами, веде облік заробітної плати, доходів та податків.

Виробнича бухгалтерія: підготовлює управлінські звіти, планує капітальні витрати, оцінює поточні витрат, веде облік витрат, аналізує витрати, складає спеціальні розрахунки і аналітичні процедури, складає та прогнозує бюджет.

Загальний відділ займається методологією бухгалтерського обліку, аудитом та підготовкою звітності, забезпечує машинну обробку даних, координує проектні роботи.

У посадовій інструкції бухгалтера розповідається про загальні положення, завдання та обов'язки бухгалтера, про його права, відповідальність, про те, що він повинен знати, про кваліфікаційні вимоги, взаємовідносини по посаді та лист ознайомлення з посадовою інструкцією.

Під час розгляду посадової інструкції бухгалтера, видно, що з листом ознайомлення з посадовою інструкцією бухгалтера ознайомилися 2 людини – це бухгалтер та заступник головного бухгалтера.

Аналіз фінансово-економічного стану ґрунтується на розрахунку та

співставленні даних фінансової звітності та бухгалтерського обліку, а також значної кількості показників та факторів.

Фінансово – економічний аналіз дозволяє виконати такі завдання:

- оцінити результативність та ефективність діяльності підприємства, його поточний фінансовий стан та спрогнозувати динаміку фінансово – економічних показників на найближчу перспективу;
- оцінити динаміку фінансових показників за певний період часу та фактори, що спричинили відповідні зміни;
- оцінити існуючі фінансові обмеження щодо впровадження організаційних змін.

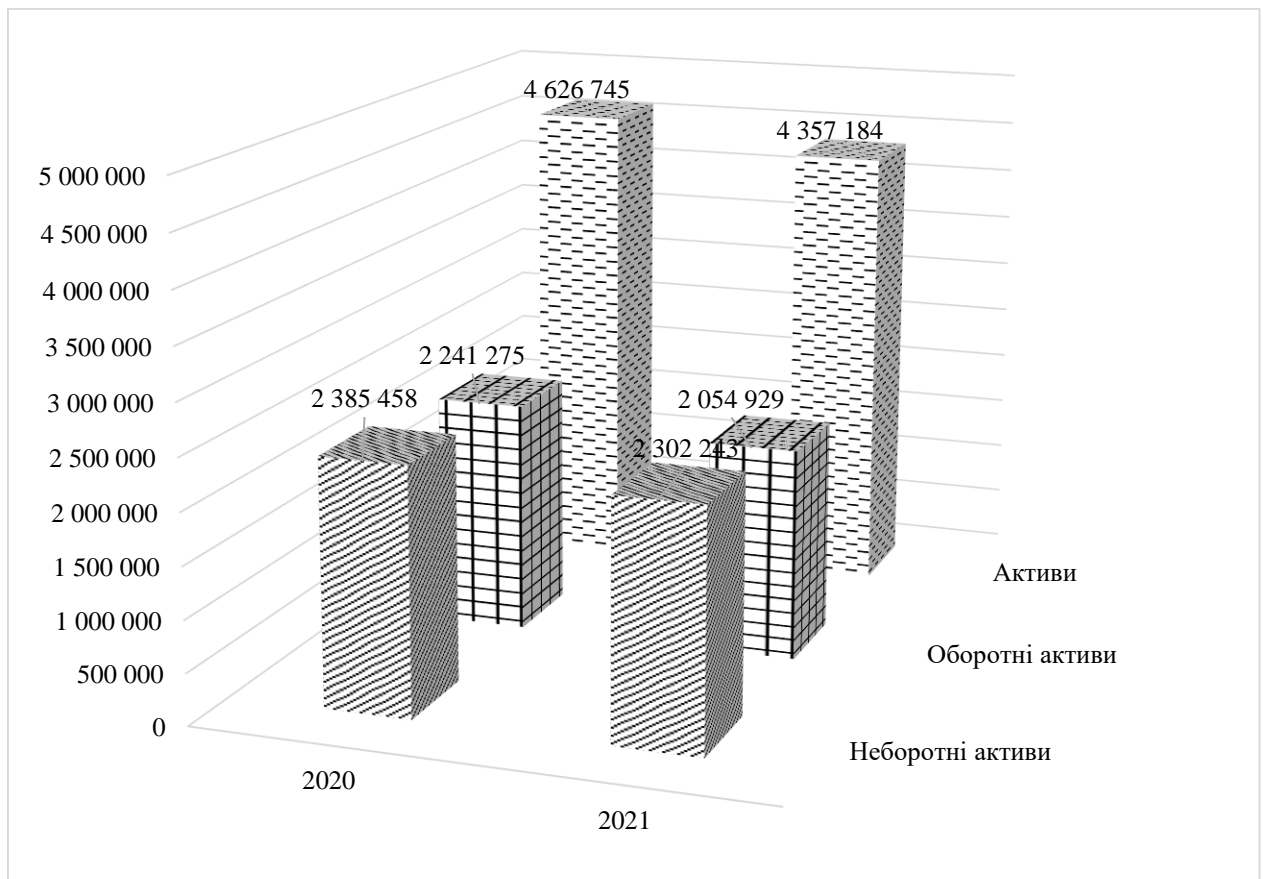

Рисунок 2.2 – Динаміка активів "ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН" у 2020 - 2021рр. тис. грн.

Економічний потенціал ослаблений, активи зменшилися на 5,83%. Це означає, що обсяг активів у розпорядженні підприємства зменшується.

Той факт, що зменшення активів меншим, ніж дохід від реалізації товарів та послуг, свідчить про необхідність пошуку резервів для оптимізації структури оборотних активів.

Таблиця 2.1 – Горизонтальний аналіз активів «ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» у 2020-2021 рр., тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	Абс. приріст, +, -	Відн. приріст, %
1	2	3	4	5
Основні засоби	2 093 677	2 044 610	- 49 067	- 2,34
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	2 385 458	2 302 243	- 83 215	- 3,49
Запаси	958 869	819 516	- 139 353	- 14,53
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	976 112	992 223	16 111	1,65
ОБОРОТНІ АКТИВИ	2 241 275	2 054 929	- 186 346	- 8,31
АКТИВИ	4 626 745	4 357 184	- 269 561	- 5,83

Аналіз стану основних засобів підприємства свідчить, що їх обсяги зменшуються на 49 067 тис. грн.

Також погіршився стан оборотних активів: в 2020 році вони становили 2 241 275 тис. грн., а у 2021 році 2 054 929 тис. грн. Це означає, що компанія втратила темп зростання -8,31%.

Зменшення вартості балансу відбулося за рахунок зменшення зумовлене оборотних та необоротних активів.

Також зменшився обсяг доступних для залучення активів, що зумовлено зменшенням власного капіталу (-78,7%) та короткострокових кредитів на позик (- 12,88%).

Про це свідчить горизонтальний аналіз зобов'язань підприємства, яку представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Горизонтальний аналіз зобов'язань (джерел фінансування активів) «ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «СЕНТРАВІС

ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» у 2020-2021 рр., тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	Абс. приріст, +, -	Відн. приріст, %
Капітал у дооцінках	1 201 075	1 172 331	- 28 744	- 2,39
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	539 622	114 951	- 424 671	- 78,7
Довгострокові кредити банків	670 259	806 019	135 760	20,26
Інші довгострокові зобов'язання	1 113 956	1 357 830	243 874	21,89
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	2 105 120	2 515 537	410 417	19,5
товари, роботи, послуги	1 009 989	906 447	- 103 542	- 10,25
Інші поточні зобов'язання	617 777	550 572	- 67 205	- 10,88
КОРОТКОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	1 982 003	1 726 696	- 255 307	- 12,88
БАЛАНС	4 626 745	4 357 184	- 269 561	- 5,83

Фактичне зменшення власного капіталу означає зменшення добробуту власників.

Збільшення загального боргу призведе до більшої залежності від зовнішніх джерел фінансування, але також розкриє більше потенціал компанії.

Метою управління капіталом є отримання прибутку для фінансування операційних та стратегічних потреб компанії та виплати дивідендів акціонерам, а також захист здатності продовжувати діяльність на безперервній основі шляхом забезпечення оптимальної структури капіталу та зниження вартості капіталу. У 2020-2021 фінансових роках капітал, цілі та процеси управління залишаються незмінними.

Компанія управляє позицією капіталу на основі коефіцієнта співвідношення позикових та власних коштів, який визначається як відношення чистого боргу до власного капіталу. Чистий борг розраховується як торгова та інша кредиторська заборгованість, кредити та позики та зобов'язання з оренди за вирахуванням грошових коштів та їх еквівалентів.

Компанія завершила рефінансування свого кредитного портфелю, яке розпочалося у листопаді 2020 року, та у лютому 2021 року підписала кредитну угоду з українським державним банком про відкриття кредитної лінії на суму 35 000 тис. євро (або еквівалент 1 155 252 тис. грн. на дату підписання цієї

угоди) з терміном погашення у лютому 2026 року. Компанія рефінансує кредит. В результаті рефінансування компанія погасила банківські кредити перед іншими українськими банками, загальною вартістю 953 131 тис. грн. станом на 31 грудня 2020 року. Елементи операційних витрат наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Елементи операційних витрат

Назва статті	2021 р. (тис. грн.)	2020 р. (тис. грн.)	Відхилення	
			абс. (+,-)	відн. (%)
Матеріальні затрати	2 872 905	3 482 843	- 609 938	- 17,5
Витрати на оплату праці	340 916	381 459	- 40 543	- 10,6
Відрахування на соціальні заходи	67 733	78 042	- 10 309	- 13,2
Амортизація	194 778	194 454	324	0,2
Інші операційні витрати	643 905	583 525	60 380	10,3
Разом	4 120 237	4 720 323	- 600 086	- 12,7

Аналізуючи елементи операційних витрат наглядно видно, що операційні витрати зменшилися з 4 720 323 тис. грн. на 4 120 237 тис. грн., тобто на – 600 083 тис. грн. або на 12,7%.

2.2 Облік кредиторської заборгованості на підприємстві

Обов'язковою умовою укладення договору є максимально точне відображення зобов'язань обох сторін.

Відповідальність за своєчасну та якісну підготовку необхідних матеріалів та укладення договірних відносин, а також облік, реєстрацію та зберігання договірної документації рекомендується покласти на службу, відповідальну за підготовку та укладення договірних відносин, відповідно до покладених на неї функцій.

Організація бухгалтерського обліку розрахунків з кредиторами на

підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» повинна забезпечити:

- своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками;
- недопущення простроченої кредиторської заборгованості.

У завданнях з організації документування обліку заборгованості визначають документи, які будуть використовуватися для виконання робіт та складається графік документообігу. Особливістю зобов'язань є те, що більшість з них виникає на підставі раніше укладених договорів.

Розрізняють ряд господарських договорів, залежно від зобов'язань, які виникають в момент укладення договору [25].

Для отримання кредиту підприємство має подати до банку перелік передбачених законодавством документів. Нарахування відсотків визначається розрахунком бухгалтерії.

Від прийняття рішення про видачу векселя до його погашення складаються пізні документи, як показано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Первинні документи з розрахунків векселями

Документи 1	Перелік документів 2
Документи, необхідні для видачі простого векселя	договори, що призводять до виникнення, зміни або припинення зобов'язань і (або) вимог за векселями; акти приймання–передачі векселів, що свідчать про фізичний рух векселів та вказують на підставу видачі векселів; довіреності на отримання цінностей; довіреності на підписання векселів; створення прав та обов'язків.
Документи, необхідні для видачі переказного векселя	договір між векседавцем та першим векселедержателем; договір між векседавцем та платником; довіреність на отримання цінностей (видана першим векселедержателем); акт приймання–передачі векселя; довіреність на право підпису векселів.
Документи, необхідні для пред'явлення векселя до платежу	акт пред'явлення векселя до платежу

Продовження таблиці 2.4

1	2
Документи, необхідні для передачі векселя	договір при обміні товару на вексель; два зустрічних договори купівлі–продажу: договір купівлі–продажу товарів і договір купівлі–продажу векселя, з подальшим складанням договору (акту) про залік; договір купівлі–продажу товарів (робіт, послуг) оплачених шляхом передачі векселя); акт приймання–передачі; довіреність на одержання цінностей; передавальний надпис

Приймання матеріальних цінностей від джерел постачання та виконання робіт підрядниками здійснюються на підставі договорів поставки, укладених між організаціями. У договорі зазначаються вид матеріальних цінностей, роботи, що підлягають виконанню, комерційні умови поставки, кількісні, якісні та вартісні показники поставки матеріальних цінностей (виконання робіт, послуг), строки відвантаження матеріальних цінностей, порядок розрахунків, відповідальність та строк дії договору. Договір повинен містити реквізити постачальника і покупця і бути скріпленим печатками з обох сторін.

Всі запаси, отримані ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» від постачальників, повинні супроводжуватися оформленням первинних документів; актами прийому – передачі робіт, послуг і рахунків – фактур для будь – якого продажу.

Підприємство самостійно обирає спосіб оплати за поставлену продукцію або надані послуги. На основі обраної форми виготовляється відповідна документація: у накладних, рахунках–фактурах, товарно–транспортних накладних та інших платіжних документах. Сума податку на додану вартість виділяється окремим рядком.

Рахунок повинен бути виставлений до продажу товарів або надання послуг. По суті, платежі та продажі здійснюються на підставі рахунку–фактури.

Для того щоб правильно виставляти рахунки фактури, необхідно дотримуватися наступних правил:

- 1) Процедура виставлення рахунку залежить від того, коли

постачальник їх становить:

– при попередній оплаті в рахунок майбутніх поставок товарів (робіт, послуг), передачі майнових прав.

– у момент відвантаження товарів (виконаних робіт, надання послуг), передачі майнових прав.

2) Реєстрація починається із зазначення порядкового номера і дати складання документа. Рахунки фактури повинні бути пронумеровані в хронологічному порядку.

3) Рахунок фактура повинен містити істотну інформацію, яка повинна бути врахована при складанні рахунку фактури.

4) Якщо при складанні рахунку фактури допущені помилки, то документ підлягає виправленню. Виправлення в рахунку фактурі повинні бути засвідчені підписом відповідальної особи і печаткою організації продавця із зазначенням дати виправлення.

5) Всі рахунки фактури, отримані від постачальників та підрядників, повинні бути зареєстровані підприємством в книзі обліку закупівель. Ця книга використовується для визначення податкового кредиту з ПДВ за податковий період.

6) Всі рахунки фактури, виставлені продавцем (підрядником), повинні бути зареєстровані в книзі продажів. Ця книга використовується для визначення суми ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету протягом податкового періоду.

Якщо в результаті несення змін до рахунку фактури змінилися дані, вони також повинні бути внесені в книгу покупок або книгу продажів.

7) Після заповнення всіх обов'язкових реквізитів рахунок фактуру підписується керівником організації та особою, відповідальною за ведення бухгалтерського обліку (або іншою особою, уповноваженою на це наказом керівника організації).

До рахунку фактури можуть додаватися документи, що підтверджують кількість та якість матеріальних цінностей.

Рахунки фактури приймаються для відображення в бухгалтерському обліку після ретельної перевірки в організації на предмет правильності записів, обґрунтованості цін та відповідності кількості отриманих товарів та послуг, зазначених в рахунку-фактурі

Кредиторська заборгованість - це суми, які компанія заборгувала іншим компаніям, працівникам або фізичним особам, відомим як кредитори.

Кредиторів, у яких виникла заборгованість у зв'язку з придбанням матеріальних цінностей, називають постачальниками. Непередбачені бюджетом кошти щодо простроченої заборгованості з виплати заробітної плати працівникам організації та суми несплачених платежів до бюджету відносяться до зобов'язань з розподілу.

Порядок проходження документів, пов'язаних з укладанням та виконанням господарських договорів на підприємствах, має регулюватися Положенням про договірну політику.

Оскільки векселі належать до бланків суворої звітності, особливу увагу слід приділяти організації документування вексельних зобов'язань. Виправлення у векселях не можуть бути виконані. Недотримання чітко визначеної форми векселя робить вексель недійсним.

Документація реєструється у вексельній книзі та в реєстрі актів приймання-передачі векселів. Всі векселі, що приймаються та передаються товариством, реєструються у вексельній книзі.

Довгострокові зобов'язання за облігаціями підтверджуються виписками та довідками бухгалтерії, касовими книгами та банківськими виписками. Облік зобов'язань з оренди ведеться на підставі договорів, актів приймання-передачі основних засобів, платіжних доручень та бухгалтерських виписок.

Отримання кредиту відображається в обліку на підставі виписок банку. Використання позикових коштів, перерахування банку відсотків та основні суми боргу здійснюються за платіжними дорученнями, які підтверджуються банківськими виписками.

Довгострокові позики зараховуються на поточний рахунок за довідкою

бухгалтерії і в подальшому погашаються платіжним дорученням або прибутковим касовим ордером.

Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками здійснюються на підставі документів постачальника: накладних, рахунків-фактур, рахунків, актів прийнятих робіт, послуг, податкових накладних, товарно-транспортних накладних.

Розрахункові документи, що надаються постачальником покупцю на суму, сплачену за отриману продукцію, виконані роботи та надані послуги приймаються.

Акцепт підтверджується заповненням рахунку уповноваженою особою (акцептантом), яка погоджується прийняти рахунок до оплати.

ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» з метою підвищення надійності поставок ,при виборі кредитора враховує ряд умов серед яких: цінова політика (включаючи витрати на зберігання, транспортування і страхування); умови оплати; гарантійні терміни; ремонт та післягарантійне обслуговування; відповідність стандартам якості продукції постачальника; безпосередньо закупівлю у виробників або оптовиків; географічне розташування; основний вид діяльності та фінансовий стан; виробничі потужності та обсяги виробництва за останні кілька років, а також контроль з боку постачальника.

Надходження матеріальних цінностей від постачальників на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» та виконання робіт і послуг підрядниками здійснюються на підставі договору між компанією і постачальником, де зазначаються вид матеріальних цінностей, що підлягають постачанню, роботи, що підлягають виконанню, комерційні умови поставки, кількісні, якісні і вартісні показники поставки матеріальних цінностей (виконуваних робіт, послуг), строки відвантаження матеріальних цінностей, порядок розрахунків, відповідальність строк дії договору та реквізити постачальника. Товарно-матеріальні цінності, що поставляються постачальниками на підприємства повинні супроводжуватися накладною,

товарно – транспортною накладною і рахунком – фактурою.

При розрахунках із кредиторами ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» використовує низку різних документів. Крім того, розрахункові операції на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» мають вплив на облік залишків грошових коштів, розрахунків з підзвітними особами, обліку матеріалів, ПДВ та інші. Таким чином, можна побачити, що існує різний документообіг для розрахунків з постачальниками.

Розглянемо основні форми документації, що використовуються для розрахунків з кредиторами на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»:

– договір поставки

Згідно з договором поставки 4600012722 від 27.02.2020р. постачальником є підприємство ТОВ «Каравелла Груп», яке зобов'язується відвантажити товар, а саме болт у кількості 5 шт на підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН». На підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» виникає кредиторська заборгованість, яку ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» повинен погасити, прийнявши товар і сплативши за нього певну суму. Згідно з платіжним дорученням вихідним №167 від 25.07.2021р. підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» сплатило підприємству ТОВ «Каравелла Груп» борг за відвантажений товар у сумі 14 400,00 грн (Чотирнадцять тисяч чотиреста грн, 00 коп.)

– накладна

ТОВ «Каравелла Груп» виписали накладну в 2-х примірниках на підставі договорів і накладна була пред'явлена одержувачем довіреності на отримання цінностей, заповненої в установленому порядку Малаховій К.Д. на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

Перший примірник передають складу на підприємстві ТОВ «Каравелла Груп» як підставу для відвантаження матеріалів, другий - одержувачу матеріалів на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»

Малаховій К.Д.

– рахунок–фактура

Згідно з рахунком-фактурою № УТ-4922 від 23.04.2021 р. можна визначити який товар і в якій кількості підприємство ТОВ «Каравелла Груп» відвантажило підприємству ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

Для оплати за отримані товарно–матеріальні цінності від постачальників безготівковим способом підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» використовує свій поточний рахунок в національній валюті (рах. №UA733223130000026003000046916) в банку АТ "Укрексімбанк" та застосовує різні документи. Найбільш поширеною формою є платіжне доручення, яке використовується як для авансових, так і для наступних розрахунків за матеріали, роботи та послуги.

У випадках, коли між компанією та постачальником існують добрі довірчі відносини, авансовий платіж може не застосовуватися. У таких випадках оплата здійснюється шляхом виставлення платіжного рахунку.

Практикують також розрахунки готівкою, які можна проводити при відсутності податкової заборгованості на підприємстві.

ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» закуповує більшу частину запасів у постачальників на підставі укладених договорів. На відвантажені матеріальні цінності постачальники виписують рахунки–фактури та інші платіжні документи, а також податкові накладні. Податкова накладна – це податковий кредит, за яким компанія ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», зареєстрована як платник ПДВ, має право включити до податкового кредиту суму ПДВ, сплачену постачальнику при придбанні матеріальних цінностей (робіт, послуг).

Прибуткові документи на надходження запасів включають зовнішні документи (отримані від постачальника) та внутрішні (виписані підприємством).

Виділяють такі зовнішні документи: накладні, товарно–транспортні накладні, акти продажу [32].

Накладну підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» засвідчує підписами та своєю круглою печаткою. Внутрішнім документом є прибутковий ордер, заповнений матеріально відповідальна особа на підприємстві - Малаховой К.Д., а номери їм присвоює бухгалтер Виговська Л.П.

Документи, що оформлюються при перерахуванні коштів на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», залежать від форми розрахунків: платіжне доручення, акредитив, інкасо та інші платіжні документи.

На підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» узагальнена інформація про зобов'язання з постачальниками та відображена у фінансовій звітності.

Для цього ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» використовує власний баланс, який складається на кінець кожного кварталу. Метою складання балансу є надання користувачам повної інформації.

Основними документами для нарахування податків є розрахунки бухгалтерії, а за розрахунками з ПДВ – податкові накладні. Податки та обов'язкові платежі перераховуються на підставі платіжних доручень, які підтверджуються банківськими виписками.

Для забезпечення управління розрахунками за податками та платежами бухгалтери можуть готувати додаткові документи, такі як переліки податків, зборів, внесків та обов'язкових платежів, що сплачуються підприємством. Крім того, бухгалтери можуть скласти річний податковий календар. Таке документальне підтвердження може допомогти запобігти невиконанню та несплаті податків та платежів, а також порушенням, пов'язаним з несвоєчасним поданням податкової звітності.

У пасиві також відображаються поточні розрахунки із учасниками (засновниками). Бухгалтерам необхідно обов'язково уважно ознайомитися з положеннями статуту, які встановлюють порядок нарахування і виплати дивідендів або розподілу прибутку.

Рішення про розподіл прибутку засновниками повинно бути зафіксовано в протоколі зборів засновників. Нарахування дивідендів оформлюється у звіті про виплату дивідендів.

Відображення в обліку одів майбутніх періодів (орендна та квартирна плата, плата за комунальні послуги), підтверджується банківськими виписками та касовими чеками, що підтверджують надходження коштів.

Віднесення доходів майбутніх періодів до доходів звітного періоду підтверджується довідкою бухгалтерії.

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу відсутній обов'язок погашення раніше визнаного зобов'язання, сума включається до прибутку або збитку звітного періоду.

Поточні зобов'язання відображені в балансі за сумою, що підлягає сплаті.

Для обліку довгострокових зобов'язань у Плані рахунків передбачено Клас 5 «Довгострокові зобов'язання». Облік розрахунків за довгостроковими кредитами ведеться на рахунку 50 «Довгострокові позики». За дебетом рахунку 50 «Довгострокові позики» відображається погашення довгострокових позик та переведення частини довгострокового боргу до складу поточних зобов'язань; на кредиті – отримання довгострокових позик і переведення короткострокових (відстрочених) позик до складу довгострокової заборгованості [33].

Рахунок 50 «Довгострокові позики» має такі субрахунки:

- 501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті»;
- 502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;
- 503 «Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті»;
- 504 «Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;
- 505 «Інші довгострокові позики в національній валюті»;

– 506 «Інші довгострокові позики в іноземній валюті».

Клас 6 «Поточні зобов'язання» призначено для обліку поточних зобов'язань. Цей клас рахунків призначений для обліку даних та узагальнення інформації про зобов'язання, які підлягають погашенню в ході нормального операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом 12 місяців з дати балансу.

За рахунками цього класу обліковуються короткострокові позики, довгострокові зобов'язання зі строком погашення на дату балансу 12 місяців і менше, короткострокові векселі, розрахунки з постачальниками та підрядниками, розрахунки за податками і платежами, розрахунків за страхуванням, розрахунків з оплати праці, розрахунки з учасниками, інші розрахунки та операцій доходів майбутніх періодів.

На рахунку 60 «Короткострокові позики» ведеться облік розрахунків за кредитами банків, що підлягають погашенню протягом 12 місяців з дати балансу, та кредитів, строк погашення яких настав. За кредитом рахунку проводяться суми одержаних кредитів (позик), за дебетом – суми заборгованості, що підлягають погашенню у разі відстрочення кредитів (позик).

Рахунок 60 «Короткострокові позики » має такі субрахунки:

- 601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті»;
- 602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті»;
- 603 «Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті»;
- 604 «Відстрочені короткострокові кредит банків в іноземній валюті»;
- 605 «Прострочені позики в національній валюті»;
- 606 «Прострочені позики в іноземній валюті».

Для обліку розрахунків з кредиторами за отримані товарно – матеріальні цінності, виконані роботи на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» призначений рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та

підрядниками».

Рахунок балансовий, розрахунковий, пасивний, призначений для обліку поточних зобов'язань.

За кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відображається зобов'язання підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» за отримані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги, за дебетом - її погашення, списання тощо. Всі ці операції відображаються на рахунку 63.

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» має такі субрахунки:

- «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- «Розрахунки з іноземними постачальниками».

На підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» бухгалтерські проводки формуються за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Згідно з договором поставки, підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» отримало від постачальника ТОВ «Каравелла Груп» болт у кількості 5 шт вартістю 2 400,00 грн/шт.(сума не включає ПДВ). Сума всього: 12 000,00 грн (без ПДВ).

- 1) Надходження товару від постачальника на суму 12 000,00 грн:

Дебет 20 «Виробничі запаси»

Кредит 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»

- 2) Відображення суми ПДВ, зазначеної в платіжних документах, сума 2 400,00 грн:

Дебет 644 «Податковий кредит»

Кредит 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»

- 3) Згідно з платіжним дорученням вихідним, підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» здійснило оплату за товари з поточного рахунка в сумі 14 400,00 грн:

Дебет 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»

Кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Отже, належна організація синтетичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, який ведеться на рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», в розрізі відповідних субрахунків та кредиторів сприяє дотриманню ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» фінансово - розрахункової дисципліни [34].

Операції з отримання довгострокових та поточних кредитів відображаються в журналі 2 «Облік довгострокових та поточних кредитів». У журналі відображаються обороти за кредитом рахунків 50 «Довгострокові позики» та 60 «Поточні позики» в розрізі кореспондуючих рахунків. Записи в журналі здійснюються на підставі банківських виписок та супровідних документів.

У третьому розділі цього журналу відображаються дані в розрізі кредиторів та строків погашення позик. Погашення цих позик та переведення з деяких довгострокових зобов'язань відображаються окремо. У розділі наводяться дані про нараховані відсотки окремо за довгостроковими та короткостроковими запозиченнями як за поточний місяць, так і за період з початку року [35].

Відсотки повинні нараховуватися за період у який складено баланс суб'єкта господарювання, але не рідше одного разу на квартал.

Інформація про довгострокові кредити банків відображена у фінансовій звітності таким чином.

Аналітичний облік на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» ведеться окремо за кожним кредитором, за кожною заборгованістю (позикою) та строками її погашення. На кожного ділового партнера складається картка аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Картка аналітичного обліку містить інформацію про контрагента, а саме: найменування контрагента (фізичної або юридичної особи), юридичну адресу,

інформацію про взяття на облік в податкових органах, дані обслуговуючого банку та номер рахунку, а також підставу виникнення заборгованості (договір), строк погашення заборгованості за договором та суму заборгованості.

Аналітичний облік розрахунків з кредиторами на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» організований досить зручно, оскільки ведення цього обліку здійснюється за допомогою комп'ютерної програми SAP, дозволяє отримати достовірну інформацію про кожного кредитора, суму заборгованості перед ним, строки оплати. Дуже зручно організовано надання цієї інформації в будь – який час, коли це необхідно [36].

В обов'язки бухгалтера входить поточний контроль за термінами погашення заборгованості за договором.

Поповнення виробничих запасів сировини та матеріалів здійснюються підприємствами-постачальниками або постачально-збутовими організаціями за договорами. В останньому визначаються: найменування матеріалів (цінностей), кількість, ціна, строки поставки матеріалів (цінностей), порядок розрахунків, способи транспортування, санкції у разі невиконання умов договору, порядок приймання. Підприємства-постачальники виписують платіжні вимоги та рахунки-фактури, передають їх банку на оплату і надсилають покупцю. Оскільки бухгалтерський облік виконання договірних зобов'язань на підприємстві здійснює відділ постачання, то платіжні вимоги та рахунки-фактури спочатку надходять до відділу постачання або у фінансового відділу. Там перевіряють дотримання умов контракту, реєструють отриманий товар у журналі, оприбутковують його в книгах обліку виконання контракту та акцептують, тобто приймають оплату.

Після реєстрації платіжна вимога отримує внутрішній номер (реєстраційний) та передається до бухгалтерії підприємства для оплати, а квитанція та товарно - транспортна накладна передаються до експедиційного відділу для отримання та доставки вантажу.

З цього моменту бухгалтерія підприємства проводить розрахунки із

постачальниками. При надходженні товару на склад виписується прибутковий ордері передається в бухгалтерію, де оподатковується і прикріплюється до рахунку на оплату. Одночасно з оплатою банком цього документа бухгалтерія отримує з поточного рахунку виписку про списання коштів на користь постачальника.

Облік розрахунків з постачальниками за товарно - матеріальні цінності організовується на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Рахунок по відношенню до балансу - пасивний, кредитове сальдо свідчить про суми заборгованості підприємства перед постачальниками і підрядниками по неоплаченим рахункам і невідфактурованими поставками; дебетове сальдо - суми оплат, списання по прийнятим до оплати акцептованим платіжним документам і невідфактурованим поставкам за звітний місяць.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками контролюються в журналі - ордері № 6. Це зведений обліковий реєстр, в якому організовується аналітичний облік за кожним платіжним документом, прибутковим ордером або приймальним актом. Цей журнал складається за сумою заборгованості перед постачальниками на початок місяця:

– за акцептованими платіжними документами, термін оплати яких не настав, або простроченим - матеріали отримано (сальдо на початку місяця за рахунком 60);

– за акцептованими платіжними документами оплаченими - матеріали не надійшли (довідково «За вантаж, що не прибув», сальдо немає);

– за акцептованими платіжними документами неоплаченими - матеріали не надійшли (довідково «За вантаж, що не прибув» і сальдо на початок місяця);

Сальдо на початок місяця по невідфактурованим поставкам (матеріали отримані, але документи на оплату їх не надійшли).

Протягом звітного місяця бухгалтерія підприємства отримує від постачальників акцептовані відділом постачання, приймає прибуткові ордери

та приймальні акти складів, отримує виписки з розрахункового та інших рахунків підприємства. Це дозволяє завершити мирову угоду та виконати зобов'язання кожної із сторін у повному обсязі.

Журнал-ордер № 6 ведеться лінійно-позиційним способом, що дозволяє визначити стан розрахунків за кожним документом з постачальниками. Крім довідкових даних (номер рахунку, реєстраційний номер, найменування постачальника) у журналі-ордері № 6 записується номер прибуткового документа складу, вартість отриманих матеріалів за обліковими цінами підприємства, та вартість за розрахунковим документом постачальника, при цьому в окремій графі виділяється сума податку на споживання, зазначена в розрахунковому документі. Сума за обліковими цінами відображається незалежно від виду отриманих цінностей загальною сумою, а сума, пред'явлена до оплати постачальнику - за кожною групою отриманих матеріалів (основні матеріали, допоміжні, напівфабрикати, паливо). Сума претензій фіксується на підставі акта.

Згідно з банківськими виписками, кожен платіжний документ коментується в момент оплати.

Невідфактурованими вважаються поставки, при якій матеріальні цінності надходять на підприємство без розрахункових документів. Склад приймає поставку, оформляючи акт приймання - передачі та передаючи його в бухгалтерію. При цьому актовий матеріал оцінюється за обліковими цінами, і відображається в журналі-ордері № 6 як цінний вантаж, що надійшов на склад, і на цю ж суму відноситься до групи матеріалів Невідфактуровані поставки відображається у журналі-ордері № 6 в кінці місяця, коли вже немає можливості отримати платіжні документи протягом місяця.

Оскільки підставою для проведення банком платежу є розрахунковий документ, який відсутній, то він не підлягає оплаті у звітному місяці. Платіжна вимога на цю поставку отримана в наступному місяці, акцептована підприємством, оплачена банком, зареєстрована бухгалтерією у вільному рядку групи матеріалів в журналі-ордері № 6 у вільному рядку за групою

матеріалів та у графі «акцепт» на суму платіжної вимоги, а по рядку сальдо (заборгованість) раніше записана сума за обліковими цінами сторнується теж за групою та у графі «акцепт».

Таким чином, розрахунок з постачальником за поточну поставку завершено.

Матеріали в дорозі - це матеріали, на які компанія прийняла документи, але матеріали ще не надійшли на склад. Акцептовані платіжні документи приймають до бухгалтерського обліку незалежно від того, оплачені вони чи не оплачені банком.

У журналі-ордері № 6 платіжні документи за поточний місяць реєструються у графах «За вантаж, що не прибув» і у графі «акцепт». В кінці місяця виникає зобов'язання прийняти ці цінності на баланс, тобто оприбуткувати їх як такі, що належать до матеріальної групи (умовний облік), але розрахунок за цими поставками не завершується на початку наступного місяця. При отриманні цінностей бухгалтерія отримує прибуткові ордери від складу, оприбутковує їх на склад і групу (без акцепту, оскільки вже є платіжні вимоги і, ймовірно, ці рахунки вже оплачені) по рядку з незавершеним на початок місяця розрахунком. При закритті журналу-ордера № 6, по закінченню місяця, ця поставка по групі матеріалів буде сторнована так як оприбуткована двічі.

При розрахунках з постачальниками за матеріальні цінності можуть виникати недостачі або надлишки фактично отриманої кількості порівняно з документами постачальника, які оформлені накладною. Надлишки оприбутковуються відповідно до законодавства, оцінюються обліковими або оптовими цінами підприємства (відпускними цінами) та обліковуються окремим рядком в журналі-ордері № 6 як невідфактуроване постачання-відділ постачання інформує постачальника про надлишки та виставляє платіжну вимогу. У разі виявлення недостачі бухгалтерія розраховує фактичні витрати та виставляє претензію постачальнику. Сума залізничних зборів розподіляється пропорційно вазі вантажу, а сума надбавок і знижок

розподіляється пропорційно вартості вантажу. Приклад розрахунку з постачальниками при недостачі наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Розрахунки з постачальниками при недостачі

Найменування цінностей	Ціна, грн.	По рахунку постачальника		Фактично		Результат - недостача	
		кількість, т.	сума, грн. коп.	кількість, т.	сума, грн. коп.	кількість, т.	сума, грн. коп.
Сталь листова 2 мм	100,00	20	2 000,00	18	1 800,00	2	200,00
Сталь листова 12 мм	110,00	44	4 840,00	40	4 400,00	4	440,00
Разом		64	6 840,00	58	6 200,00	6	640,00
Залізничний тариф			320,00		290,00		30,00
Націнка бази			136,80		124,00		12,80
Разом до сплати			7 296,80		6 614,00		682,80

Вартість недостачі за оптовими цінами (за цінами постачальника) дорівнює 640,00 грн. (6 840,00 грн. - 6 200,00 грн.).

Сума залізничного тарифу перевезення 1 т вантажу становить 5,00 грн. (320,00 грн.: 64 т);

Сума залізничного тарифу за кількість недостачі - 30,00 грн. (5,00 грн. x 6 т).

Сума націнки на 1,00 грн. дорівнює 2%, тобто 0,02 коп., але всю недостачу - 12 грн. 80 коп. (0,02 коп. x 640,00).

Всього фактична собівартість недостачі дорівнює:

682 грн. 80 коп. (640 грн. + 30 грн. + 12 грн. 80 коп.).

Сума недостачі списується за дебетом рахунка 374 «Розрахунки за претензіями» і кредитом рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» і відображається в журналі - ордері № 6 та відомості № 7. Записи в журналі відображаються операції розрахунків із постачальниками, пов'язані тільки з придбанням (заготівлею) товарно-матеріальних цінностей. Крім того, підприємства користуються послугами постачальників води, газу, стиснутого повітря, підрядників ремонтних робіт. Тому розрахунки за послуги з постачальниками та підрядниками обліковуються окремо в журналі-обліку

№6. В кінці місяця дані журналу-ордера узагальнюються для визначення оборотів по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» і переносяться до Головної книги.

Відображення на рахунках розрахунків з постачальниками та підрядниками наведено на рисунку 2.3.

Дт		Кт	
Рахунок 31 "Розрахунковий рахунок"		Рахунок 63 – заборгованість підприємства: по акцептованим платіжним документам, термін оплати яких ще не надійшов або неоплаченим в термін по невідфактурованим поставкам (немає платіжного документа) 20, 22 - рахунки матеріальних цінностей	
Дт		Кт	
Рахунок 63 "Спеціальний рахунок в банку"	Оплата акцептованих платіжних вимог постачальників: за товарно - матеріальні цінності, виконані послуги, роботи	Рахунок 63 – Акцепт платіжних вимог на отримані матеріальні цінності Акцепт платіжних вимог по доставці матеріальних цінностей	Рахунок 64 "Розрахунки з бюджетом"
Дт		Кт	
Рахунок 63	Оплата акцептованих платіжних вимог з рахунків акредитивів та чекових книжок	Сума податку на додану вартість	Рахунок 374 «Розрахунки за претензіями»
Дт		Кт	
	Оплата прострочених платіжних вимог за рахунок короткострокових банківських позик	Фактична вартість недостачі матеріалів та претензій по акцептованим і оплаченим платіжним вимогам	Рахунки виробничих витрат
		Акцепт платіжних вимог за використану енергію, газ, воду, виконаний ремонт основних засобів	Рахунок комерційних витрат
		Акцепт платіжних вимог за доставку і перевезення готової продукції	

Рисунок 2.3 - Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
 На підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ІУКРЕЙН»

надійшли товари від постачальника ТОВ «Ліга Рост» на суму 46 192,00 грн (в т. ч. ПДВ 9 238,40 грн.). Аналітичний облік оприбуткування товарно-матеріальних цінностей наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Аналітичний облік оприбуткування товарно-матеріальних цінностей

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	2	3	4	5
1	Надійшли товари від постачальника ТОВ «Ліга Рост»	20 «Виробничі запаси»	631.1 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	36 953,60
2	Відображено суму кредиту ПДВ	Відображено суму кредиту ПДВ	631.1 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	9 238,40

На підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» надійшли товари від постачальника ТОВ «Маліне» на суму 16 170,00 грн (в т. ч. ПДВ 3 234,00 грн.). Аналітичний облік оприбуткування товарно – матеріальних цінностей наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 - Аналітичний облік оприбуткування товарно-матеріальних цінностей

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Надійшли товари від постачальника ТОВ «Маліне»	20 «Виробничі запаси»	631.2 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	12 936,00
2	Відображено суму кредиту ПДВ	644 «Податковий кредит»	631.2 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	3 234,00

На підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» надійшли товари від постачальника ТОВ «Маркаліт ЧП» на суму 11 280,00 грн (в т.ч. ПДВ 2 256,00 грн). Аналітичний облік оприбуткування товарно – матеріальних цінностей наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Аналітичний облік оприбуткування товарно-матеріальних

цінностей

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Надійшли товари від постачальника ТОВ «Маркаліт ЧП»	20 «Виробничі запаси»	631.3 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	9 024,00
2	Відображено суму кредиту ПДВ	644 «Податковий кредит»	631.2 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	2 256,00

Таким чином, ми бачимо, що на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» розрахунки з постачальниками ведуться на таких аналітичних рахунках:

- ТОВ «Ліга Рост» - рахунок 631.1
- ТОВ «Малінс» - рахунок 631.2
- ТОВ «Маркаліт ЧП» - рахунок 631.3

На рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці» ведеться облік усіх видів оплати праці: заробітної плати, премій, матеріальної допомоги.

Для обліку операцій з оплати праці використовують два субрахунки:

№ 70-1 «Нарахована заробітна плата»

№ 70-2 «Депонована заробітна плата»

На кредиті субрахунку № 70-1 «Нарахована заробітна плата» відображаються:

- нарахована заробітна плата робітникам основного виробництва, виробництва напівфабрикатів, допоміжних виробництв;
- нарахована заробітна плата робітникам за обслуговування та ремонт обладнання цехів основного виробництва;
- нарахована заробітна плата інженерно-технічним працівникам, службовцям та обслуговуючому персоналу;
- нарахована заробітна плата адміністративно-управлінському персоналу заводу-управління;
- нарахована заробітна плата працівникам житлово-комунального господарства;

- нарахована заробітна плата за впровадження нової техніки, технології, за виконаний поточний ремонт;
- суми нарахованої допомоги з тимчасової непрацездатності;
- оплата праці за рахунок коштів резерву майбутніх витрат та платежів.

На кредиті субрахунку № 70-2 «Депонована заробітна плата» відображають суми своєчасно не виданої заробітної плати, премій, допомоги робітникам підприємства, а також звільненим, тим, хто пішов до армії, загиблим.

На дебеті субрахунку № 70-1 «Нарахована заробітна плата» відображається виплачена заробітна плата, депонована заробітна плата, утриманий податок з фізичних осіб із заробітної плати робітників на користь державного бюджету, утримані аліменти.

На дебеті субрахунку № 70-2 «Депонована заробітна плата» відображається видача депонованих сум. Облік операцій з оплати праці наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 - Облік операцій з оплати праці

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дт	Кт
1	2	3	4
1	Нарахована заробітна плата за капітальний ремонт основних засобів робітникам основного та допоміжного виробництв	15	661
2	Нарахована заробітна плата інженерно-технічним робітникам та службовцям	91	661
		92	661
3	Нарахована заробітна плата за роботи, які будуть віднесені до витрат майбутніх періодів і монтажу основних засобів	39	661
4	Нарахована заробітна плата робітникам збуту та реалізації продукції	93	661
5	Нарахована заробітна плата торговим робітникам, робітникам посередницьких підприємств	93	661
6	Нарахована плата, пов'язана з виправленням браку продукції	24	661

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4
7	Нараховані суми за рахунок відрахувань на соціальне страхування (по лікарняним листам)	65	661
8	Нарахована оплата за рахунок резерву майбутніх витрат та платежів	48	661
9	Утриманий із заробітної плати податок на доходи фізичних осіб	661	641
10	Утриманий із заробітної плати військовий збір	661	642
11	Утримані із заробітної плати неповерненні підзвітні кошти	661	372
12	Утримана сума недостач та збитків від псування цінностей, віднесена за рахунок винної особи.	661	375

2.3 Напрями вдосконалення обліку кредиторської заборгованості

Облік кредиторської заборгованості в ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» ведеться відповідно до вимог нормативних документів з бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Для покращення організації управління кредиторською заборгованістю в ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», рекомендуються наступні заходи:

- постійний моніторинг кредиторської заборгованості, оскільки значне перевищення кредиторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства та є необхідність в залученні додаткових джерел фінансування, а перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може призвести до визнання підприємства неплатоспроможним;
- організувати роботу з договорами на високому рівні.

Документообіг компанії, повинен передбачати оптимальну кількість підрозділів та виконавців для проходження кожного ключового документа та визначати мінімальний термін його перебування в цьому підрозділі. Документообіг повинен сприяти опрацюванню документів та своєчасному поданню документів до підрозділу організації, в який вони надаються.

Кожен документ повинен містити наступні розділи:

- порядок складання документа;
- порядок перевірки документа;
- вимоги нормативно-правових та регуляторних актів законодавства;
- всі виправлення в документах повинні бути засвідчені підписом особи, відповідальної за їх підготовку, із зазначенням дати виправлення;
- всі операції повинні супроводжуватися всіма необхідними документами, дати та прізвищем відповідального бухгалтера.

На цьому ж етапі встановлюється контроль за правильністю оформлення первинних документів та відображенням на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій.

Головному бухгалтеру необхідно налагодити власний документообіг, який складається із загального внутрішнього документообігу та документообігу всередині бухгалтерії. При цьому встановлюється:

- перелік основних документів, що використовуються на підприємстві;
- хто має право підпису цих документів і несе відповідальність за правильність їх оформлення та своєчасність подання до бухгалтерії;
- схема робочих операційних підрозділів організації;
- порядок руху кожного документа між різними відділами та підрозділами всередині організації.

Нами визначено поточний стан підприємства, провели оцінку організації аналітичного та синтетичного обліку кредиторської заборгованості, а також запропонували шляхи вдосконалення організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Для вдосконалення аналітичного обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками нами запропоновано діючий механізм облікової політики підприємства в частині ведення субрахунків третього та четвертого порядку до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», що дозволить проводити поглиблений аналіз закупок товарно – матеріальних цінностей та

сприяє формуванню достовірної інформації в системі бухгалтерського обліку з метою її використання для ефективності прийняття управлінських рішень. Ведення субрахунків до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Введення субрахунків до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»

Код рахунку	Назва субрахунку	Код субрахунку	Назва субрахунку
63	Розрахунки з постачальниками і підрядниками	63111100	Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками зовнішні: труба
		63111200	Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками зовнішні: брукт
		63111300	Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками зовнішні: трубна заготовка
		63111400	Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками зовнішні: запаси
		63112000	Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками зовнішні: послуги
		63211400	Розрахунки з зарубіжними постачальниками та підрядниками зовнішні: запаси
		63221300	Розрахунки з зарубіжними постачальниками та підрядниками зовнішні: трубна заготовка

До поточної кредиторської заборгованості належить заборгованість з придбання запасів, отриманих від постачальників, зобов'язання перед бюджетом за податками та платежами, заборгованість з оплати праці перед працівниками та зобов'язання з передоплати від покупців в рахунок майбутніх поставок. Залежно від обставин виникнення розрізняють допустиму та необґрунтовану кредиторську заборгованість. Пропонуємо уточнену методику проведення контролю кредиторської заборгованості, яка разом з відповідними аналітичними процедурами забезпечить своєчасне погашення

заборгованості перед постачальниками на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ІУКРЕЙН». Аналіз контролю оплат кредиторської заборгованості наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз контролю оплат кредиторської заборгованості

№ з/п	Підприємство	Дата постачання	К-Т всего	Дата оплати кредиторської заборгованості	Оплата згідно договору (через 30 днів після постачання цінностей)
1	2	3	4	5	6
1	ТОВ «ІСТ-ЗАХІД-ЛОГІСТИК»	31.10.2021	128 706,11	-	30.11.2021
2	АБ «Надія Співак»	29.10.2021	16 000,00	-	28.11.2021
3	ТОВ «ДТЕК ДНІПРОВСЬКІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ»	31.07.2021	2 539 943,16	25.08.2021	30.08.2021
4	Головне управління Держгоспротребслужби в Дніпропетровській області	30.06.2021	1 278,30	25.07.2021	30.07.2021
5	Державна митна служба України	01.01.2021	9 691 319,56	01.04.2021	31.01.2021
6	Державне комунальне підприємство в Дніпропетровській області	22.05.2021	1 705,95	20.08.2021	21.06.2021
7	ДЕРЖАВНИЙ ВОЄНІЗОВАНИЙ ГІРНИЧОРЯТІВНИЙ	01.01.2018	99 400,00	-	31.01.2017
8	ГП «Криворізький науково-виробничий центр»	31.10.2021	8 682,24	30.11.2021	30.11.2021
9	ГП «Харків стандарт метрологія»	30.04.2021	19 480,84	30.05.2021	30.05.2021
10	Дніпропетровська торгово-промислова палата	01.02.2021	42 174,00	-	03.03.2021
11	Дніпропетровський обласний центр зайнятості	25.06.2021	9 080,00	27.07.2021	25.07.2021
12	ДП «Дніпропетровський регіональний державний центр»	10.10.2021	28 618,26	09.11.2021	09.11.2021

Продовження таблиці 2.11

1	2	3	4	5	6
13	ДП «Коніка Минолта Україна»	20.09.2021	52 724,52	-	20.10.2021

Згідно таблиці видно, що оплата кредиторської заборгованості підприємством не повному обсязі сплачується і не виконуються домовленості по договору. Оплата платежів на 23% не виконана.

Також є кредиторська заборгованість, яка виникла 1 січня 2018 року. По цій заборгованості вже минуло 3 роки, вона вважається безнадійною та її потрібно списати.

В даному випадку бухгалтер оформила наказ по підприємству, щоб списати кредиторську заборгованість до складу доходів та включити у зв'язку зі спливом строку позовної давності. На підставі такого наказу зроблено бухгалтерську довідку. Кредиторську заборгованість підприємство списало до складу доходів, адже по суті, колись в минулому отримали товарно-матеріальні цінності від постачальника, а оплати зі сторони підприємства не було.

Отже, підприємство усю суму кредиторської заборгованості включили до складу доходів проводкою: Дебет 63 Кредит 746, а сума податкового зобов'язання відображена: Дебет 94 Кредит 64. В таблиці 2.12 наведено кількість прострочених днів перед постачальниками стосовно оплати.

Таблиця 2.12 - Аналіз контролю прострочень оплати перед постачальниками

№ з/п	Підприємство	Дата постачання	К-Т всего	Дата оплати кредиторської заборгованості	Оплата згідно договору (через 30 днів після постачання цінностей)	Прострочення оплати платежу, днів
1	2	3	4	5	6	7
1	ТОВ «ІСТ-ЗАХІД-ЛОГІСТИК»	31.10.2021	128 706,11	-	30.11.2021	-

Продовження таблиці 2.12

1	2	3	4	5	6	7
2	АБ «Надія Співак»	29.10.2021	16 000,00	-	28.11.2021	-
3	ТОВ «ДТЕК ДНІПРОВСЬКІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ»	31.07.2021	2 539 943,16	25.08.2021	30.08.2021	-
4	Головне управління Держгоспротребслужби в Дніпропетровській області	30.06.2021	1 278,30	25.07.2021	30.07.2021	-
5	Державна митна служба України	01.01.2021	9 691 319,56	01.04.2021	31.01.2021	60
6	Державне комунальне підприємство в Дніпропетровській області	22.05.2021	1 705,95	20.08.2021	21.06.2021	60
7	ДЕРЖАВНИЙ ВОСНІЗОВАНИЙ ГІРНИЧОРЯТІВНИЙ	01.01.2018	99 400,00	-	31.01.2017	1734
8	ГП «Криворізький науково-виробничий центр»	31.10.2021	8 682,24	30.11.2021	30.11.2021	-
9	ГП «Харків стандарт метрологія»	30.04.2021	19 480,84	30.05.2021	30.05.2021	-
10	Дніпропетровська торгово-промислова палата	01.02.2021	42 174,00	-	03.03.2021	30
11	Дніпропетровський обласний центр зайнятості	25.06.2021	9 080,00	27.07.2021	25.07.2021	2
12	ДП «Дніпропетровський регіональний державний центр»	10.10.2021	28 618,26	09.11.2021	09.11.2021	-
13	ДП «Коніка Минолта Україна»	20.09.2021	52 724,52	-	20.10.2021	30

Згідно аналізу видно, що оплати постачальникам станом на 31.10.2021р. не виконані на 46%. Заборгованість по кредиторам виникла в 2021 році і не може бути списана, так як це поточна кредиторська заборгованість. Бухгалтерська служба повідомила фінансового директора, що потрібно погасити заборгованість перед постачальниками.

Необхідність проведення внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості в основному пов'язана зі збільшенням кількості об'єктів і даних

у звітності підприємства. Питання, пов'язані з обміном інформації, виникають в результаті збільшення розмірів компанії і розширення її систем управління.

Нами започатковано створення відділу внутрішнього аудиту на підприємстві з метою підвищення рівня задоволення інформаційних потреб з виконанням завдання з надання обґрунтованого рівня впевненості щодо достовірності відображення кредиторської заборгованості у фінансовій звітності.

Компанія проводить систематичну інвентаризацію своїх зобов'язань шляхом перевірки первинних документів, які є підставою для здійснення розрахунків за операціями та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку, а також щомісячної звірки залишків з постачальниками.

Внутрішній контроль кредиторської заборгованості забезпечує своєчасне погашення договірних зобов'язань. Це дозволяє уникнути втрат у вигляді фінансових санкцій. Крім матеріальної вигоди, ефективний контроль сприяє формуванню позитивного іміджу компанії у бізнес - середовищі, що в свою чергу підвищує довіру партнерів і збільшує ймовірність укладення контрактів на більш вигідних умовах.

Важливою складовою організації ефективного внутрішнього контролю за розрахунками з діловими партнерами є забезпечення достовірності інформації від сторонніх осіб, зокрема шляхом перевірки системи зберігання документів, функціонування архівної служби, порядку проведення інвентаризації документів в архіві та забезпечення доступу до документів.

Для покращення обліку кредиторської заборгованості необхідно своєчасно контролювати співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю. Значне перевищення дебіторської заборгованості загрожує фінансовій стабільності підприємства та потребує залучення додаткових джерел фінансування. Необхідно також контролювати стан погашення простроченої заборгованості. В умовах інфляції несвоєчасні розрахунки означають, що підприємство фактично отримує лише частину вартості своєї роботи.

У зв'язку з цим основним завданням внутрішнього аудитора є забезпечення задоволення інформаційних потреб керівництва компанії з різних питань. До основних функцій внутрішнього аудиту належать:

- здійснення перевірок ланок управління,
- вносити обґрунтовані пропозиції щодо усунення виявлених недоліків та підвищення ефективності управління;
- здійснювати експертну оцінку різних аспектів функціонування організації та вносити обґрунтовані пропозиції щодо їх вдосконалення.

Крім того, до компетенції внутрішнього аудитора також належить перевірка заходів з управління ризиками (зокрема, ризиками, пов'язаним з умовними зобов'язаннями та аналогічними статтями фінансової звітності), контроль за виконанням програми з дотримання етичних норм, організація спеціальних розслідувань та нагляд за їх проведенням [38].

Багато компаній страждають від неефективного використання різних ресурсів, таких як трудових, фінансових, матеріальних, відсутності інформації, необхідної для прийняття правильних рішень, ненавмисних помилок у звітності та прямого шахрайства з боку працівників.

Уникнути цих проблем можна шляхом налагодження ефективної системи внутрішнього контролю всередині самої компанії.

На службу внутрішнього аудиту організації покладаються такі функції:

- управління ефективністю систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю та підготовка рекомендацій щодо їх вдосконалення;
- управління достовірністю бухгалтерської та оперативної інформації, перевірка засобів і методів, що використовуються для виявлення, оцінки, класифікації цієї інформації та підготовки звітності на її основі, перевірка окремих статей звітності і операцій, а також залишків на рахунках бухгалтерського обліку;
- контроль за дотриманням законів, нормативних актів, облікової політики, інструкцій, рішень та доручень керівництва та власників.

Відділ внутрішнього аудиту повинен бути укомплектований

кваліфікованими професійними аудиторами. Крім того, якщо потрібні складні або глибокі знання в певній галузі аудитори можуть залучати зовнішніх експертів, таких як професійні оцінювачі, актуарії, статистики, інженери, архітектори, геологи тощо. Аудитори можуть працювати як індивідуально так і в команді, підбираючи людей з глибокими знаннями в необхідних сферах. Кваліфіковані фахівці з необхідною освітою та професійним досвідом гарантують високу якість виконання завдань, покладених на службу внутрішнього аудиту [39].

З метою підтримання високого професіоналізму внутрішнім аудиторам слід відвідувати семінари та конференції, обмінюватися досвідом і знаннями з колегами з інших компаній. Вони також повинні бути в курсі нововведень, що стосуються не тільки фінансової галузі, а й корпоративної діяльності в цілому. З іншого боку, керівник підрозділу внутрішнього аудиту зобов'язаний забезпечити необхідний рівень організації роботи своїх працівників. З цією метою вони складають та затверджують річний план роботи з аудиту та кадровий план, планують бюджет департаменту, регулярно оцінюють діяльність своїх підлеглих та надають письмові рекомендації щодо процедур внутрішнього аудиту.

Права та обов'язки персоналу внутрішнього аудиту:

- застосовувати штрафні санкції постачальникам за порушення договірних зобов'язань;
- перевірка правильності списання заборгованості за строком позовної давності;
- правильність відображення операцій при погашенні векселів (простих і переказних);
- правильність ведення аналітичного і синтетичного обліку;
- відповідність даних, зазначених в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності;
- правильність складання бухгалтерських проводок.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»

3.1 Методика аналізу кредиторської заборгованості

Метою аналізу кредиторської заборгованості є: оцінка платіжної дисципліни постачальників та підрядників; аналіз ризику кредиторської заборгованості; виявлення боргів з низькою ймовірністю повернення та формування оптимальної політики, спрямованої на прискорення розрахунків та зниження ризику несплати.

Джерелами інформації для проведення дослідження слугували законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, офіційні дані Державної служби статистики України, матеріали підприємства, отримані в результаті особистих досліджень, а також аналітичні та методичні публікації з даної проблематики. Для вирішення поставленої задачі та досягнення цілей дослідження було використано низку економетричних методів та прийомів. Достовірність та обґрунтованість досліджень базується на логічному узагальненні (створення організаційно-економічних основ аналізу кредиторської заборгованості), порівняльному аналізі (зведення показників кредиторської заборгованості) та науковому абстрагуванні (здійснення класифікації кредиторської заборгованості, дослідження факторів, впливають на суму боргу).

Аналіз кредиторської заборгованості починається з вивчення складу і структури кредиторської заборгованості за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затвердженим Наказом № 564 від 20.06.2018 р. баланс (звіт 00 про фінансовий стан) - це звіт про фінансовий стан суб'єкта господарювання, який відображає його активи, зобов'язання і власний капітал

на певну дату [17].

В даний час облікове забезпечення щодо розрахунків з кредиторами вважається важливим у виробничо-комерційній діяльності підприємств, оскільки сприяє своєчасному розрахунку з контрагентами в рамках контрактного потоку та покращують фінансове становище підприємства.

З розвитком ринкових відносин зростає ступінь корпоративної відповідальності та незалежності у прийнятті економічних рішень для забезпечення ефективних розрахунків з постачальниками.

Зміни кредиторської заборгованості призводить до зміни фінансового стану підприємства. Тому необхідно моніторити та аналізувати ситуацію на самому підприємстві.

Систематичний аналіз кредиторської заборгованості компанії особливо важливий для кожної компанії для ефективного управління власними оборотними коштами та запобігання кризовим ситуаціям. Вчені розробили спеціальну методику аналізу заборгованості, їх основною роботою було виявлення ознак неплатоспроможності компанії та запобігання її банкрутству.

Кредиторська заборгованість та інші запозичення становлять значний відсоток фінансових ресурсів компанії. Тому після вивчення та аналізу його складу та структури необхідно провести порівняльний аналіз із дебіторською заборгованістю.

Поточні зобов'язання включають зобов'язання з придбання запасів, отриманих від постачальників, зобов'язання перед бюджетом за податками і платежами, зобов'язання з оплати праці працівникам, а також зобов'язання за авансами від покупців під майбутні поставки. Залежно від умов нарахування розрізняють прийняту та невиправдана кредиторську заборгованість [18].

Припустимою вважається заборгованість перед постачальниками на основі затверджених рахунків, непогашеної заборгованості перед бюджетом, позабюджетними платежами, зі страхування та інші поточні зобов'язання. До необгрунтованої кредиторської заборгованості відносяться усі види простроченої заборгованості підприємства перед постачальниками,

банківськими установами, бюджетом, засновниками та іншими учасниками господарських відносин.

Такі борги часто є результатом фінансових труднощів, коли не вистачає коштів для здійснення платежів. Це також може бути викликано невчасною обробкою або поданням платіжних документів або через помилки у розрахунках. Для компаній дуже важлива своєчасна виплата боргу. У разі прострочення платежу доведеться заплатити штрафи та відсотки.

Однак на практиці компанії можуть уникнути розрахунків з своїми партнерами, оскільки можуть уникнути майнової відповідальності за невиконання договірних зобов'язань. Несвоєчасні платежі спричиняють фінансові труднощі для компаній-кредиторів та негативно впливають на господарську діяльність, а відтак і на економіку держави в цілому. В умовах економічної кризи частка кредиторської заборгованості у джерелі формування майна вітчизняних виробничих-торговельних підприємств значно зросла.

В результаті вони стають більш фінансово залежними від своїх позичальників.

Тому, аналізуючи фінансовий стан підприємства, необхідно звернути особливу увагу на кредиторську заборгованість.

Аналіз кредиторської заборгованості підприємства дозволяє:

- визначити обґрунтоване співвідношення між сумою кредиторської заборгованості та обсягом продажів, встановити потенціал для збільшення кредитних продажів продукції, товарів і послуг та визначити межі цінових знижок для полегшення оплати рахунків для прийняття рішень;
- прогнозувати боргову позицію підприємства на поточний рік та покращити фінансові показники його діяльності;
- визначити зміну суми боргу підприємства на початок періоду або в порівнянні з іншими досліджуваними періодами;
- розрахувати оптимальне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- визначити та оцінити ризик виникнення кредиторської

заборгованості, її вплив на фінансовий стан підприємства, а також встановлення допустимого рівня ризику та заходів щодо його зниження.

Процедура аналізу кредиторської та дебіторської заборгованості однакова. Вони вивчаються як у цілому, так і в окремих видах та розділах кредиторів. Аналітичний облік розрахунків з кредиторами дозволяє виявити зміни в обсязі та складі кредиторської заборгованості, реальність і характер зобов'язань, час їх виникнення та причини, що її зумовили. Особливу увагу слід приділити на прострочену кредиторську заборгованість [19].

Аналіз заборгованості є важливим фактором для оцінки ліквідності компанії, тобто її здатності погашати свої борги. Для цього необхідно вивчити та порівняти обсяги та часовий розподіл грошових потоків, проаналізувати тенденції зміни співвідношення короткострокової заборгованості до загальної заборгованості співвідношенням короткострокової заборгованості до загальної заборгованості та доходу. Тенденція до зростання цих показників може свідчити про проблеми з платоспроможністю та ліквідністю компанії. Опосередковано цей висновок підтверджується збільшенням строків розрахунків з кредиторами [20].

Аналіз кредиторської заборгованості на основі фінансової звітності підприємства включає:

- аналіз динаміки та структури боргу;
- аналіз оборотності кредиторської заборгованості;
- аналіз впливу заборгованості на платоспроможність, ліквідність та фінансову стійкість підприємства [21].

При аналізі показників, що характеризують боргові вимоги та заборгованість, в першу чергу враховуються динаміка, причини виникнення, строки позовної давності та дотримання строків позовної давності.

Аналіз кредиторської заборгованості починається з вивчення її складу та структури за даними форми 1 «Баланс». Потім розраховується питома вага кожного виду кредиторської заборгованості, розраховуючи ці показники за планом і порівнюючи їх на практиці, виявляють відхилення в структурі

заборгованості та встановлюють причини зміни окремих її елементів, особливо щодо факторів, що негативно впливають на діяльність підприємства, вживаються заходи щодо реструктуризації заборгованості. Джерелом інформації для здійснення аналізу кредиторської заборгованості слугують третій і четвертий розділи пасиву балансу підприємства [22].

Під час аналізу оцінюється структура кредиторської заборгованості (питома вага окремих статей у загальній сумі кредиторської заборгованості). Відповідно до моделі організаційного методу аналізу кредиторської заборгованості на першому етапі визначають склад і структуру кредиторської заборгованості, аналізують відхилення та тенденцію зміни статей кредиторської заборгованості за роками.

Під час аналізу необхідно оцінити строки заборгованості, звертаючи увагу на умови, обмеження щодо використання ресурсів та можливість залучення додаткових джерел фінансування. Як правило, основною причиною зміни структури кредиторської заборгованості є взаємні неплатежі. Це підтверджує порівняльний аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості.

Аналіз кредиторської заборгованості повинен базуватися на фінансовій звітності підприємства та даних бухгалтерського обліку аналізу розрахунків з кредиторами. Робити це необхідно в певному порядку, починаючи з оцінки обсягу та динаміки кредиторської заборгованості. Зазначимо, що кількісно оцінити вплив зміни кредиторської заборгованості на фінансовий стан суб'єкта господарювання досить складно. Збільшення кредиторської заборгованості не можна оцінювати як збільшення заборгованості підприємства перед кредиторами, відтік ресурсів, пов'язаних з погашенням, і погіршення фінансового стану підприємства [23].

Кредиторська заборгованість - ще один короткостроковий спосіб фінансування господарської діяльності підприємства, який є високорентабельним, оскільки нарахування короткострокової кредиторської заборгованості є джерелом безвідсоткового боргового фінансування.

Важливим напрямком аналізу кредиторської заборгованості є вивчення її складу та структури. При цьому основна увага приділяється оцінці динаміки та структури кредиторської заборгованості в цілому та кредиторів. Міщенко Н.Д. та Міщук А.І. стверджують, що цей етап аналізу необхідно доповнити оцінкою структури короткострокової та простроченої кредиторської заборгованості за допомогою динамічних рядів [24].

Ефективне управління кредиторською заборгованістю вимагає:

- контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- контроль за погашенням простроченої дебіторської заборгованості, своєчасне виявлення недопустимої кредиторської заборгованості та прийняття ефективних управлінських рішень щодо її усунення.

Хоча керівництво підприємства має можливість всебічно проаналізувати суму кредиторської заборгованості, вона здебільшого ігнорується. Тому рекомендується комплексний фінансовий аналіз, оскільки для управління кредиторською заборгованістю потрібен збалансований науковий підхід.

3.2 Структурно-динамічний аналіз кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість та інші запозичення складають значний відсоток фінансових ресурсів компанії. Кредиторська заборгованість є одним із основних джерел фінансування діяльності підприємства та є важливим елементом управління економікою з точки зору забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Проте в останні роки позикове фінансування спрямовується не на розвиток виробництва, а, навпаки, на погашення боргів перед іншими кредиторами. Загалом найстабільнішими вважаються підприємства, які в господарській діяльності використовують

лише власний капітал.

У зв'язку з дефіцитом коштів в економіці та банкрутством багатьох підприємств питання взаємодії з кредиторами стало однією з основних функцій фінансових менеджерів. На загальну думку українських бізнес-менеджерів та експертів, проблеми з управлінням кредиторською заборгованістю здебільшого викликані недосконалістю нормативно-правової бази з питань стягнення боргів. З цих трьох причин, у порівнянні з країнами зі стабільною ринковою економікою, природа управління кредиторською заборгованістю в Україні полягає у пошуку ланцюгів взаємозаліку та оцінці можливості бартерних та інших платежів за допоміжним принципом [40].

В економічній літературі існують дві взаємопов'язані точки зору щодо існування кредиторської заборгованості на підприємствах:

– негативний – збільшення кредиторської заборгованості означає збільшення зобов'язань компанії, і якщо вони не будуть виконані в обумовлені терміни, компанія може опинитися на межі банкрутства відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Крім того, збільшення кредиторської заборгованості може призвести до уповільнення розрахункових коштів та зниження платоспроможності суб'єкта господарювання;

– позитивний – кредиторська заборгованість дозволяє тимчасово використовувати для господарського обороту інші кошти підприємства [41].

Зобов'язання підприємства виникають в результаті господарської діяльності, пов'язаної з фінансуванням та наданням товарів і послуг, за які розраховуються пізніше. Майнові відносини між суб'єктами господарювання, що виникають внаслідок таких операцій, відповідно до цивільного законодавства характеризуються як кредиторська заборгованість.

Цивільний кодекс України наголошує: «У силу кредиторська заборгованість одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію, як-то: передати майно, виконану роботу, сплатити гроші та інше, а кредитор має право вимагати від боржника

виконання його обов'язку». Із цього визначення випливає, що в будь-якому зобов'язанні розрізняються: суб'єкти, об'єкти та зміст кредиторська заборгованість [42].

Суб'єктами кредиторська заборгованість можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Це кредитор - особа, яка має право вимагати та боржник-особа, яка повинна виконати зобов'язання, що відповідає вимогам кредитора. Суб'єкти кредиторської заборгованості мають відповідно права й обов'язки, перебувають в одному правовому статусі і не підпорядковані один одному.

Об'єктом кредиторської заборгованості є те, на що спрямовані права й обов'язки суб'єктів. Тому кредитор має право вимагати від боржника, а боржник зобов'язаний вчинити певні дії на користь кредитора, зокрема, передати майно, виконати роботу чи сплатити гроші. Отже, об'єктом кредиторської заборгованості є дія.

Кредиторська заборгованість складається з права, вимоги кредитора й обов'язки боржника. Залежно від змісту розрізняють кредиторську заборгованість, спрямовану на:

- передачу майна
- виконання робіт за замовленням або договорами, що стосуються спільної діяльності або субпідряду;
- надання послуг зп договором транспортування, страхування, доручення, комісії;
- виплата грошових коштів за договорами позики, кредитними договорами;
- відшкодування витрат, понесених внаслідок незаконної діяльності.

Для забезпечення збалансованої оцінки зобов'язань суб'єкта в системі управління важливу роль відіграє своєчасне отримання достовірної та повної інформації для аналізу заборгованості, основні джерела формування якої наведено на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1 - Джерела формування інформації

Ключовими напрямками аналізу є визначення:

- співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості;
- періоди оборотності боргу;
- змін у структурі кредиторської заборгованості;
- причини виникнення кожного виду заборгованості;
- факторів впливу середовища.

Підприємства зобов'язані вчасно сплачувати свої борги. За прострочені платежі можуть бути нараховані штрафи та відсотки. Однак, на практиці можливість уникнення майнової відповідальності за невиконання договірних зобов'язань дозволяє уникати розрахунків з партнерами. Затримка платежів спричиняє фінансові труднощі у підприємств-кредиторів, що негативно впливає на їх господарську діяльність, а у свою чергу, на економіку країни в цілому [43].

В умовах економічної кризи частка кредиторської заборгованості у джерелах формування капіталу підприємств торгівлі значно зросла. Це робить їх більш фінансово залежними від кредиторів. Тому слід дуже уважно підходити до аналізу фінансового стану кредиторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість аналізується в тому ж порядку, що і дебіторська, за окремими видами та кредиторами, а також загалом. На основі даних балансу та аналітичного обліку розрахунків з кредиторами виявляються зміни розміру та складу заборгованості, зміст і характер зобов'язань, а також коли і чому вони виникли. Особливу увагу слід приділити на прострочену кредиторську заборгованість [44].

Кредиторська заборгованість та інші кошти фінансування складають значний відсоток грошових ресурсів компанії. Таким чином, кредиторська заборгованість як і дебіторська заборгованість, повинна бути не тільки досліджена та проаналізована щодо її складу та структури, а також проаналізована у порівнянні з дебіторською заборгованістю.

Перед проведенням різних аналізів заборгованості, необхідно перевірити достовірність інформації про види та строки погашення боргу. Для цього використовується безпосередня перевірка, експертиза договорів та угод, особисті бесіди з працівниками, які володіють інформацією про обов'язки та зобов'язання підприємства.

У процесі умови боргу, тобто умови боргового договору, повинні бути оцінені з точки зору їх реальності та повноти. Варто звернути увагу на терміни, обмеження щодо використання ресурсів та потенційне додаткове фінансування.

Аналіз кредиторської заборгованості починається з вивчення складу і структури кредиторської заборгованості за даними форми № 1 «Баланс».

Для цього розраховується відсоток від загальної суми кожного виду кредиторської заборгованості. Зазначені показники розраховуються на підставі даних звітів і планів, шляхом їх порівняння визначаються відхилення в структурі кредиторської заборгованості, встановлюються причини зміни окремих складових цього пасиву, особливо тих складових, які негативно впливають на діяльність підприємства.

Мета аналізу заборгованості є: оцінка платіжної дисципліни постачальників та підрядників; аналіз ризику виникнення кредиторської заборгованості; виявлення зобов'язань у складі кредиторської заборгованості, які навряд чи будуть стягнуті, а також розробка оптимальної політики, спрямованої на прискорення розрахунків та зниження ризику неплатежів.

Як правило, основною причиною зміни структури кредиторської заборгованості є взаємні несплати. Це можна підтвердити порівняльним аналізом кредиторської і дебіторської заборгованостей [45].

Для проведення порівняльного аналізу складається розрахунковий баланс, в якому порівнюється за видами і в цілому суми дебіторської (розміщення активів) та кредиторської (джерела формування капіталу) заборгованості.

Результатом аналізу порівняння кредиторської та дебіторської заборгованості дозволяє виявити:

- збільшення або зменшення дебіторської заборгованості;
- збільшення або зменшення кредиторської заборгованості.

Як збільшення, так і зменшення дебіторської і кредиторської заборгованості можуть негативно вплинути на фінансовий стан підприємства.

Таким чином, погіршення відносин з клієнтами, тобто зменшення кількості покупців продукції, може призвести до зменшення дебіторської заборгованості на фоні кредиторської.

Збільшення дебіторської заборгованості по відношенню до кредиторської може бути результатом неплатоспроможності покупця.

У процесі виробничої діяльності кредиторська заборгованість часто перевищує дебіторську. Деякі економісти-теоретики вважають, що це свідчить про раціональне використання коштів, оскільки підприємства залучають в обіг більше коштів, ніж вилучають з обігу. Практикуючі бухгалтери, однак, оцінюють таку ситуацію лише негативно, оскільки підприємство повинно має погасити борг незалежно від стану дебіторської заборгованості [46].

Аналізуючи дані дебіторської і кредиторської заборгованості, необхідно вивчити причини виникнення кожного виду заборгованості, виходячи з конкретної виробничої ситуації на підприємстві.

Таким чином, сталий розвиток підприємств потребує постійного моніторингу, застосування сучасних методів оцінки та запровадження чіткої організації управління кредиторською заборгованістю.

Система управління кредиторською заборгованістю на підприємстві потребує удосконалення через виділення основних понять і процедур системи управління кредиторською заборгованістю. Також необхідно своєчасно

виявляти існуючі проблеми, пов'язані з формуванням та управлінням кредиторською заборгованістю на підприємстві.

Також ефективним є формування моделі управління кредиторською заборгованістю з урахуванням особливостей галузі та підприємства, при цьому доцільно адаптувати документообіг до обраної інформаційної системи, розподілити відповідальність за формування кредиторської заборгованості та створити механізм мотивації та стимулювання її скорочення [47].

Порядок аналізу кредиторської та дебіторської заборгованості на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» однаковий. Вивчається не лише за окремими видами та кредиторами, а й у цілому. Дані бухгалтерського балансу та аналітичного обліку розрахунків з кредиторами виявляють зміни розміру та складу кредиторської заборгованості, реальність і характер зобов'язань, строки і причини їх виникнення. Особливу увагу варто приділяти простроченій кредиторській заборгованості.

Аналіз кредиторської заборгованості на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» починають з вивчення її складу та структури за даними Форми №1 «Баланс». Потім розраховується відсоток кожного виду кредиторської заборгованості в її загальній сумі. Такі показники розраховують за планом і фактично, а при їх порівнянні визначають відхилення в структурі кредиторської заборгованості, встановлюють причини змін окремих її елементів і розробляють заходи щодо врегулювання заборгованості, особливо тих її складників, які негативно впливають на діяльність підприємства.

Джерелом інформації для здійснення аналізу кредиторської заборгованості в ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» слугують третій і четвертий розділи пасиву балансу підприємства.

Аналіз кредиторської заборгованості варто проводити на підставі бухгалтерської звітності підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», а також за даними аналітичного обліку розрахунків із кредиторами. Робити це слід у певному порядку і починати з оцінки обсягу і

динаміки кредиторської заборгованості в цілому та за видами. Зауважимо, що визначити кількісний вплив зміни кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства дуже важко.

Підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» у процесі аналізу оцінює структуру кредиторської заборгованості (тобто частку окремих статей у загальному розмірі кредиторської заборгованості). Згідно з організаційно-методичною моделлю аналізу кредиторської заборгованості підприємство на першому етапі визначає склад та структуру кредиторської заборгованості, здійснює аналіз відхилень та тенденцій в змінах статей кредиторської заборгованості за декілька років.

Структуру кредиторської заборгованості підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Структура кредиторської заборгованості підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» за 2020–2021 рр.

Показники	2021	2020
Короткострокові кредити банків	140 964	226 356
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	906 447	1 009 989
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1 543	2 322
Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1 891	2 741
Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	8 699	10 889
Кредиторська заборгованість за одержаними авансами	84 065	78 175
Поточні забезпечення	32 515	33 754
Інші поточні зобов'язання	550 572	617 777
Всього	1 726 696	1 982 003

Дані таблиці 3.1 свідчать про те, що склад та структура кредиторської заборгованості підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» не мають яскраво виражених тенденцій до змін. З 2020 року підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» користується короткостроковим кредитом банку. Розрахунки за ним здійснюються вчасно, тому в звітності цей показник зменшується. Це позитивно характеризує платіжну дисципліну підприємства.

Найбільшу частку в структурі поточних зобов'язань досліджуваного

підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» становить кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Значення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги протягом 2020–2021 рр. зменшилось з 1 009 989 тис. грн. до 906 447 тис. грн. Відповідно й сума інших поточних зобов'язань коливається незначно. Загальна сума кредиторської заборгованості підприємства підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» за період з 2020 по 2021 рр. зменшилась на 101 471 тис. грн.

Наступний етап аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» полягає у порівнянні її суми на початок та кінець звітного періоду. Особливу увагу на цьому етапі приділяють виявленню наявності простроченої кредиторської заборгованості, існування якої спричиняє відповідні фінансові санкції до підприємства.

Спочатку, необхідно перевірити достовірність інформації стосовно видів та строків кредиторської заборгованості. Для цього використовують пряме підтвердження контрагентів (акти звірки), вивчають контракти і договори, проводять особисті бесіди з працівниками, які володіють інформацією щодо боргів і зобов'язань підприємства.

Під час аналізу необхідно оцінити умови заборгованості та звернути увагу на строки, обмеження щодо використання ресурсів та можливість залучення додаткових джерел фінансування. Зазвичай, основною причиною змін структури кредиторської заборгованості є взаємні неплатежі [48].

Підкреслимо, що кредиторська заборгованість є досить вигідною альтернативою короткостроковому фінансуванню діяльності підприємства, оскільки непогашена короткострокова кредиторська заборгованість є джерелом безвідсоткового боргового фінансування. Важливим напрямом аналізу кредиторської заборгованості є вивчення її складу і структури. При цьому найбільший інтерес становить оцінювання динаміки і структури кредиторської заборгованості в загальній сумі та в розрізі кредиторів. Міщенко Н.Д. та Міщук А.І вважають, що цей етап аналізу потрібно

доповнити оцінкою структури термінової і простроченої кредиторської заборгованості за допомогою динамічних рядів [49].

Кількісний та якісний стан кредиторської заборгованості на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» характеризують такі показники.

1. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (O_k) за період визначають за формулою 3.1:

$$O_k = \frac{З}{K_c}, \quad (3.1)$$

де, $З$ – сума закупівель;

K_c – середня кредиторська заборгованість.

2. Період погашення кредиторської заборгованості (P_k) можна виразити формулою 3.2:

$$P_k = \frac{360 \text{ днів}}{O_k}, \quad (3.2)$$

3. Коефіцієнт завантаження (K_z) визначається за формулою 3.3:

$$K_z = \frac{K_c}{З}, \quad (3.3)$$

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості характеризує залучені кошти, які підлягають поверненню і свідчить про розширення або зменшення комерційного кредиту, надаваного підприємству ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН». Його зростання означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємством, зниження – зростання покупок у кредит. Показники оборотності кредиторської заборгованості ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», розраховані за

формулою 3.1, наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» за 2020-2021 рр.

Рік	Виручка від реалізації, тис. грн	Кредиторська заборгованість на початок року, тис .грн	Кредиторська заборгованість на кінець року, тис. грн	Середня кредиторська заборгованість, тис. грн	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
2020	4 398 779,00	824 057,00	1 009 989,00	917 023,00	4,8
2021	3 986 590,00	1 009 989,00	906 447,00	958 218,00	4,2

Таблиця 3.2 показує, що коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» зменшується. Це свідчить про збільшення обсягів розрахунків у кредит, що, в свою чергу, може сигналізувати про зниження ефективності управління.

Оберненим до коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості є коефіцієнт завантаження, який показує частку кредиторської заборгованості, що припадає на кожну грошову одиницю реалізованої продукції. Чим менший коефіцієнт завантаження коштів, тим ефективніше використовуються обігові кошти [50].

За результатами розрахунків за формулою 3.3 на досліджуваному підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» цей показник коливається від 0,21 до 0,24 – це наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Коефіцієнт завантаження кредиторської заборгованості підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» за 2020-2021 рр.

Рік	Виручка від реалізації, тис. грн	Середня кредиторська заборгованість, тис. грн	Коефіцієнт завантаження кредиторської заборгованості
2020	4 398 779,00	917 023,00	0,21
2021	3 986 590,00	958 218,00	0,24

Спостерігаємо стале зростання коефіцієнта завантаження. Це свідчить

про постійне збільшення обсягу залучених коштів по відношенню до вартості реалізованої продукції.

За формулою 3.2 розрахуємо період погашення кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», яку наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Розрахунок періоду погашення кредиторської заборгованості підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» за 2020-2021 рр.

Показник	2020	2021
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,8	4,2
Період погашення кредиторської заборгованості	75	85

Таблиця 3.4 свідчить про те, що найкраща ситуація з тривалістю погашення кредиторської заборгованості спостерігалася у попередніх роках, коли період погашення становив близько 40 днів.

В 2021 р. цей показник становив 85, тобто майже у 1,1 раза більше за попередній рік. Це вказує на незначне збільшення проміжку часу, протягом якого відбуваються розрахунки за зобов'язаннями підприємства. Перш ніж давати оцінку такому стану, потрібно з'ясувати чи передбачено договірними відносинами такі строки повернення коштів постачальникам. Якщо так, то такий тривалий строк погашення кредиторської заборгованості не викликає занепокоєння. У протилежному випадку це загрожує діловій репутації підприємства, судовими процесами і навіть банкрутством. Довгострокові кредити підприємства залучають для формування необоротних активів, а короткострокові – на покриття тимчасового дефіциту об'єктів оборотних засобів.

Важливим джерелом формування капіталу підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» є позичкові джерела кредитних установ як на довгостроковій, так і на короткостроковій основі.

Джерелом формування поточних зобов'язань підприємства є

комерційний кредит за окремими різновидами, який наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 - Характеристика пасивів за джерелами формування поточних зобов'язань підприємства підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН»

Джерела поточних зобов'язань	Механізм формування активів підприємства
1	2
Заборгованість постачальникам	Поставка активів з відстроченням платежу
Авансові платежі покупців	Одержання активів під поставку об'єктів підприємницької діяльності
Заборгованість найманим працівникам	Формування активів в рахунок заборгованості щодо нарахованого доходу
Заборгованість за розрахунками з бюджетом	Відстрочення стягнення активів за наявні об'єкти оподаткування
Заборгованість щодо платежів до цільових фондів	Відстрочення стягнення активів за здійснені нарахування до соціальних фондів

Підприємства залучають довгострокові кредити для створення необоротних активів, а короткострокові – на покриття тимчасового дефіциту об'єктів оборотних засобів. Під час економічного аналізу стану позичкових джерел пасивів здійснюються дослідження наступних показників:

- розмір залучених джерел пасивів з кредитних установ за абсолютними і відносними показниками в порівнянні з власним капіталом;
- дотримання планових термінів погашення кредитів;
- рівня процентної ставки та її зміни;
- заставних ризиків позичальника і третіх осіб, які гарантують повернення позик.

3.3 Формування системи управління кредиторською заборгованістю

Платіжна політика підприємства має багато недоліків, але найбільш істотним є наявність непогашеної кредиторської заборгованості, насамперед

перед постачальниками та підрядниками. Несвоєчасне погашення цієї заборгованості тягне за собою сплату штрафів, а це негативно впливає на фінансовий стан підприємства та створює підприємству репутацію ненадійного партнера на ринку. Точне відстеження виникнення зобов'язань та їх своєчасне погашення є важливою частиною процесу облікової політики.

Основним джерелом погашення кредиторської заборгованості є виручка від реалізації продукції. Тому підприємства повинні застосовувати ефективні методи управління своїм боргом, щоб отримання готівки від боржника передувало періоду погашення усіх видів заборгованостей [51].

Економічна перевага часто базується на комерційних кредитних відносинах та інших видах фінансування. Суть використання переваг, пов'язаних із власною економічною перевагою, полягає в здатності диктувати і нав'язувати кредиторю власні «правила» гри на ринку і характер договірних відносин (або, як це найчастіше відбувається - порушувати ці самі договірні відносини без «особливих» наслідків для власного бізнесу).

Економічна перевага позичальника перед кредитором може виникати в силу наступних обставин:

- монопольне положення покупця на ринку;
- відмінності в економічних потенціалах сукупні активи покупця значно перевершують активи постачальника;
- маркетингові переваги;
- покупець «виявив» організаційні недоліки в управлінні дебіторською заборгованістю в кредитора.

Як показує практика, без хоча б невеликої суми кредиторської заборгованості жоден бізнес нічого не може зробити. Це завжди було пов'язано з особливостями бюджетів, орендною платою та інших періодичних платежів, тобто заробітна плата, постачання товарів без попередньої оплати. Кредиторську заборгованість такого роду слід розглядати як «неминучу». Він дозволяє тимчасово використовувати «чужі» кошти у власному комерційному обороті, але не має принципового значення, якщо такі платежі будуть

здійснені у встановлені терміни.

Таким чином, керівництво компанії у своєму прагненні максимально використовувати можливості всіх доступних кредитних засобів, у тому числі і у вигляді затримок по зарплаті, порушення термінів планових платежів постачальникам, повинні оцінювати «можливості» кожного окремого виду платежів індивідуально, так як наслідки таких «відстрочок» можуть мати різні наслідки, не тільки в залежності від виду платежу, але й залежно від конкретного «мимовільного» кредитора [52].

Для того щоб ефективно управляти боргами компанії необхідно спочатку визначити їхню оптимальну структуру для конкретного підприємства й у конкретній ситуації: скласти бюджет кредиторської заборгованості, розробити систему показників (коефіцієнтів), що характеризують, як кількісну, так і якісну оцінку стану і розвитку відносин з кредиторами компанії і прийняти певні значення таких показників за планові.

Другим кроком у процесі оптимізації кредиторської заборгованості повинен бути аналіз відповідності фактичних показників їх рамковому рівню, а також аналіз причин виниклих відхилень. На третьому етапі, в залежності від виявлених розбіжностей і причин їх виникнення, необхідно розробити і реалізувати комплекс практичних заходів щодо приведення структури боргів у відповідність з плановими (оптимальними) параметрами.

Пропонуються різні підходи до вдосконалення обліку й аналізу кредиторської заборгованості. Ефективно буде створити таблицю, в якій буде видно заборгованість перед кожним постачальником за договорами, термінами погашення заборгованості за графіком та фактично. Це дасть можливість визначити дотримання термінів постачання товарно-матеріальних цінностей і своєчасність розрахунків за кожною операцією.

Також ми пропонуємо використовувати методику аналізу поточних зобов'язань, яка полягає у вивченні їх структури, оборотності, ступеня платоспроможності та ліквідності підприємства. Ці показники розраховують на підставі даних фінансової звітності з урахуванням таких чинників як

доходи, витрати діяльності, оборотні активи підприємства. Такий аналіз здійснюється з метою встановлення рівня платоспроможності підприємства та запобігання його банкрутству .

На нашу думку, облік і аналіз кредиторської заборгованості підприємства доцільно покращити шляхом класифікації його боргів за терміном погашення:

- до трьох місяців;
- від трьох до шести місяців;
- понад шість місяців.

Пропозиція стосовно покращення обліку і аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками полягає у створенні документу «Реєстр рахунків до сплати», який наведено в таблиці 3.6, де вказано рахунки постачальників та терміни їх сплати, кінцеве сальдо за кожним рахунком.

Запропонований зведений «Реєстр розрахунків до сплати» дасть змогу керівництву оперативно слідкувати за станом сплати рахунків постачальників та забезпечить підвищення ефективності розрахунків для формування системи управління кредиторською заборгованістю в цілому по підприємству.

Таблиця 3.6 - Реєстр рахунків до сплати підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» на 30.09.2021 р.

№ з/п	Назва постачальника	№ рахунку-фактури	Дата рахунку фактури	Сума рахунку фактури	Номенклатура	Термін сплати	Сплачено за рахунком-фактурою	Заборгованість за рахунком фактурою
1	ТОВ «Оріон»	38	25.05.2021	40 500,00	Пластик білий	25.09.2021	0	0
2	ТОВ «Софт»	256	05.08.2021	5 800,00	Комплектуючі	15.08.2021	0	5 800,0
3	ТОВ «Чиста вода»	110	10.08.2021	250,00	Вода питна	20.08.2021	150,00	100,00
	Всього			46 550,00			150,00	5 900,0

Зведений «Реєстр рахунків до сплати» показує реєстр рахунків за кожним постачальником і підрядником має інформацію про те, за що платить

підприємство, які строки оплати та відображає залишок за кожним рахунком на кінець дня і має накопичувальну інформацію на кінець місяця. Цей документ дає змогу контролювати кредиторську заборгованість за кожним конкретним рахунком від постачальника та підрядника.

Заповнення даного документу на досліджуваному підприємстві дало змогу керівництву оперативно слідкувати за станом сплати рахунків постачальників: термінами прострочення платежів, часткою виконаних зобов'язань перед постачальниками. Отже, використання запропонованого документу на підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» забезпечить підвищення ефективності розрахунків з постачальниками і підрядниками, що становить левову частку в загальній структурі кредиторської заборгованості підприємства.

Таким чином, з метою досягнення сталого розвитку підприємства необхідно застосовувати постійний моніторинг, сучасні методи оцінки, а також впровадити чітку організацію управління його кредиторською заборгованістю.

Прогнозування боргових зобов'язань, тобто розрахунок очікуваних сум дебіторської та кредиторської заборгованості по місяцях протягом року, в умовах економіки може виявитися досить орієнтовними, але необхідним, тому що без нього неможливо управляти фінансовою діяльністю підприємства і уникнути несподіваної нестачі грошових коштів в самий невідповідний час.

Значно покращило б облік та аналіз кредиторської заборгованості на підприємстві прогнозування боргових зобов'язань і оцінка кредиторської заборгованості на підприємстві.

Розрахунки кредиторської заборгованості на перспективу ведуться на основі бюджету грошових надходжень, пов'язаних з основною виробничо-збутовою діяльністю, і даних фінансової звітності про рух грошових коштів.

Ключовим моментом в оцінці очікуваних грошових надходжень є прогноз продажів, і оцінка впливають на його обсяг факторів. Для прогнозування використовують прагматичні та екстраполяційні методи.

Серед прагматичних методів найбільш відомі метод Делфі, аналіз думки фахівців і опитування покупців. Метод Делфі заснований на вивченні думки експертів в індивідуальному порядку для запобігання схильності до односпайної і однозначного вирішення. Прогноз на основі усередненої думки фахівців з різних відділів дозволяє зробити просту і достатньо якісну оцінку планованих продажів і відповідно боргових вимог без розрахунку статистичних показників. Його недолік полягає в ізоляції від зовнішніх думок і можливості групового пресингу. Як джерело прогнозів може використовуватися опитування покупців і клієнтів за допомогою контактів по телефону, персонального інтерв'ювання та анкетування. Надалі з використанням статистичного аналізу ці результати узагальнюються у вигляді гіпотез.

Передумовами майбутньої оцінки товарообігу, а отже, і сум дебіторської та кредиторської заборгованості на основі методу екстраполяції є наявність достатньо тривалого часового ряду цих значень, стабільність і стійкість фінансового становища підприємства, тенденція його розвитку. Також важливе значення мають і строки прогнозування: чим вони коротші, тим надійніше результати екстраполяції.

Надійність прогнозів при використанні екстраполяційного методу залежить в першу чергу від формулювання функції, що виражає минулі тенденції, від її стабільності та еластичності. З метою встановлення параметрів цієї функції використовують специфічні економіко-статистичні методи, докладно описані в спеціальній літературі.

Для аналізу і прогнозу слід використовувати дані про структуру кредиторської заборгованості на кілька останніх звітних або проміжних дат. Вона характеризує терміни заборгованості по кожному кредитору, а не середній період повернення відповідних сум. Зіставивши дані за кілька місяців, аналітик може виявити нові рахунки з нормальною і простроченою заборгованістю і передбачити за них час погашення платежу. При прогнозуванні боргових вимог і зобов'язань слід дотримуватися певної

обачності і професійного скептицизму. Не можна прагнути до завищення активів за рахунок дебіторської заборгованості, сумнівною до стягнення. У той же час нерозумно занижувати зобов'язання кредиторам, що в умовах невизначеності ринку загрожує негативними наслідками.

Поточна оцінка кредиторської заборгованості використовується в аналітичних цілях. Вона являє собою дисконтовану величину майбутнього платежу постачальникам і підрядникам. Якщо заборгованість кредиторам може бути погашена різними способами або при різних умовах платежу, дисконтується мінімальна з можливих оцінок. Наприклад, при купівлі сировини і матеріалів в якості умов платежу передбачається 3% знижка від суми угоди при оплаті рахунку протягом 20 днів і пеня 5%, якщо термін оплати перевищить 2 місяці. Мінімальною оцінкою кредиторської заборгованості в цьому випадку буде сума за рахунком-фактурою за мінусом 2%. Такий варіант оцінки відповідає бухгалтерському принципу обачності, згідно з яким сума очікуваних надходжень не повинна бути завищена. Ринкова, експертна і юридична (правова) оцінка кредиторської заборгованості аналогічна оцінці боргів дебіторів з позицій кредитора.

Таким чином, з метою досягнення сталого розвитку підприємства необхідно застосовувати постійний моніторинг, сучасні методи оцінки, а також впровадити чітку організацію управління його кредиторською заборгованістю.

Пропонується вдосконалити систему управління кредиторською заборгованістю на підприємстві через виокремлення основних понять і процедур системи управління кредиторською заборгованістю. Крім того, необхідно своєчасно виявляти існуючі проблеми формування та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві. Вважаємо ефективним формування моделі управління кредиторською заборгованістю з урахуванням особливостей галузі та підприємства. Також доцільно адаптувати документообіг до обраної інформаційної системи, розподіляти відповідальність за формування кредиторської заборгованості та створення

механізму мотивації і стимулювання її зниження.

Аналізуючи дане питання, можна зробити висновок, що кредиторська заборгованість є важливим елементом складного механізму підприємства. Саме тому вивченню цієї категорії необхідно приділяти багато часу, адже від прийнятих рішень за лежить стан та перспективи розвитку підприємства. Задля розширення ринку збуту товарів а також залучення нових реалізаторів продукції не обхідна ефективна політика управління кредиторською заборгованістю.

Введення аналітичних документів дозволить покращити облік кредиторської заборгованості на підприємстві шляхом забезпечення контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою товарно матеріальних цінностей, що в свою чергу підвищить рівень платіжної дисципліни підприємства.

ВИСНОВКИ

Найважливіші питання сьогодення для підприємств як суб'єктів господарювання, вирішення яких має сприяти покращенню фінансового стану, починаються зі своєчасного отримання інформації про виникнення кредиторської заборгованості, ефективної організації аналізу кредиторської заборгованості, і – головне ефективної організації обліку зобов'язань. Заходи організації з аналізу та обліку цих економічних категорій повинні впливати на динаміку кредиторської заборгованості, виявляти прострочену заборгованість і запобігати її знищенню. Це дасть змогу ефективно використовувати залучені кошти для здійснення економічно – господарської діяльності на підприємстві, своєчасно сплачуючи взяті на себе зобов'язання.

Вважаємо, що кредиторська заборгованість – це складова кругообігу капіталу, котра виступає предметом обов'язкових правовідносин між боржником і його кредитором, що виникли на стадії постачання і мають гривневий еквівалент.

Визначено, що економічній сутності кредиторської заборгованості притаманні наступні ознаки: примусовий характер економічних відносин; риса заміщення оборотних засобів підприємства; відрізняється швидкістю розповсюдження від підприємства до підприємства по ланцюгу взаємопов'язаних платежів, що викликає необхідність заліків взаємних вимог; може трансформувати безготівкові розрахунки, зокрема, змінювати способи платежів.

На основі комплексного аналізу і систематизації найбільш суттєвих облікових аспектів удосконалено класифікацію кредиторської заборгованості поєднанням наступних ознак: за видами – з постачальниками, підрядниками та замовниками за виконані роботи і надані послуги; із податків і платежів; за спеціальними видами платежів; із страхування; з робітниками та службовцями по безготівкових перерахунках; за депозитними сумами; за періодом

залучення – довгострокова та короткострокова кредиторська заборгованість; за джерелами виникнення – зовнішня та внутрішня кредиторська заборгованість; та строком оплати – кредиторська заборгованість, строк сплати якої не настав та не сплачена в строк кредиторська заборгованість.

Практичною базою дослідження ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ІУКРЕЙН» є провідним глобальним постачальником високоякісних рішень в сегменті безшовних нержавіючих труб, займаючи за обсягами продажів 1-е місце в співдружності незалежних держав (СНД), 4 місце в Євросоюзі (ЄС) і 6 місце в світі із загальною часткою на рівні 3,8%. Продуктовий портфель СЕНТРАВІС включає більше 1000 типорозмірів труб із понад 100 видів корозійностійких і жароміцних марок сталі в 7-ми сегментах: труби загального призначення; інструментальні труби; котельні труби; труби для печей; труби для механічної обробки; теплообмінні труби; труби з нікелевих сплавів за стандартами ГОСТ і ТУ.

Нами визначено сучасний стан підприємства, проведено оцінку організації аналітичного та синтетичного обліку кредиторської заборгованості, запропоновані шляхи удосконалення організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Для удосконалення аналітичного обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками нами запропоновано діючий механізм облікової політики підприємства в частині ведення субрахунків третього та четвертого порядку до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», що дозволить проводити поглиблений аналіз закупок товарно – матеріальних цінностей та сприяє формуванню достовірної інформації в системі бухгалтерського обліку з метою її використання для ефективності прийняття управлінських рішень.

До поточної кредиторської заборгованості належить заборгованість перед постачальниками за одержані від них товарно-матеріальні цінності, заборгованість перед бюджетом за податками і платежами, заборгованість перед працівниками з оплати праці, заборгованість за авансами покупців у рахунок майбутніх відвантажень. Залежно від умов виникнення розрізняють

допустиму і невиправдану кредиторську заборгованість. Запропоновано уточнену методику проведення контролю кредиторської заборгованості, яка понад з відповідними аналітичними процедурами передбачає своєчасне її погашення перед постачальниками на ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН».

Необхідність проведення внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості в основному пов'язана зі збільшенням кількості об'єктів і даних у звітності підприємства. Питання, пов'язані з обміном інформації, виникають в результаті збільшення розмірів компанії і розширення її систем управління. Нами започатковано створення відділу внутрішнього аудиту на підприємстві з метою підвищення рівня задоволення інформаційних потреб з виконанням завдання з надання обґрунтованого рівня впевненості щодо достовірності відображення кредиторської заборгованості у фінансовій звітності.

Для покращення обліку кредиторської заборгованості необхідно своєчасно контролювати співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю. Значне перевищення дебіторської заборгованості загрожує фінансовій стабільності підприємства та потребує залучення додаткових джерел фінансування. Необхідно також контролювати стан погашення простроченої заборгованості. В умовах інфляції несвоєчасні розрахунки означають, що підприємство фактично отримує лише частину вартості своєї роботи.

У зв'язку з цим головне завдання внутрішніх аудиторів є забезпечення задоволення потреб органів управління підприємства в інформації з різних питань. Основними функціями внутрішнього аудиту є: здійснення перевірок ланок управління, надання обґрунтованих пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і рекомендацій щодо підвищення ефективності управління; здійснення експертних оцінок різних сторін функціонування організації та надання обґрунтованих пропозицій щодо їх вдосконалення.

Метою аналізу кредиторської заборгованості є: оцінка платіжної дисципліни постачальників та підрядників; аналіз ризику кредиторської

заборгованості; виявлення боргів з низькою ймовірністю повернення та формування оптимальної політики, спрямованої на прискорення розрахунків та зниження ризику несплати.

Аналіз кредиторської заборгованості підприємства дозволяє: визначити обґрунтоване співвідношення між сумою кредиторської заборгованості та обсягом продажів, встановити потенціал для збільшення кредитних продажів продукції, товарів і послуг та визначити межі цінових знижок для полегшення оплати рахунків для прийняття рішень; прогнозувати боргову позицію підприємства на поточний рік та покращити фінансові показники його діяльності; визначити зміну суми боргу підприємства на початок періоду або в порівнянні з іншими досліджуваними періодами; розрахувати оптимальне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; визначити та оцінити ризик виникнення кредиторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан підприємства, а також встановлення допустимого рівня ризику та заходів щодо його зниження.

Для ефективного управління кредиторською заборгованістю необхідно: стежити за співвідношенням сум дебіторської та кредиторської заборгованості; контролювати стан розрахунків за простроченою заборгованістю.

Склад та структура кредиторської заборгованості підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» не мають яскраво виражених тенденцій до змін. З 2020 року підприємство ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» користується короткостроковим кредитом банку. Розрахунки за ним здійснюються вчасно, тому в звітності цей показник зменшується. Це позитивно характеризує платіжну дисципліну підприємства.

Найбільшу частку в структурі поточних зобов'язань досліджуваного підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» становить кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Значення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги протягом 2020–2021 рр. зменшилось з 1 009 989 тис. грн. до 906 447 тис. грн. Відповідно й сума

інших поточних зобов'язань коливається незначно. Загальна сума кредиторської заборгованості підприємства підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» за період з 2020 по 2021 рр. зменшилась на 101 471 тис. грн.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» зменшується. Це свідчить про збільшення обсягів розрахунків у кредит, що, в свою чергу, може сигналізувати про зниження ефективності управління.

Оберненим до коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості є коефіцієнт завантаження, який показує частку кредиторської заборгованості, що припадає на кожен грошову одиницю реалізованої продукції. На досліджуваному підприємстві ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН» цей показник коливається від 0,21 до 0,24.

Спостерігаємо стале зростання коефіцієнта завантаження. Це свідчить про постійне збільшення обсягу залучених коштів по відношенню до вартості реалізованої продукції.

В 2021 р. цей показник становив 85, тобто майже у 1,1 раза більше за попередній рік. Це вказує на незначне збільшення проміжку часу, протягом якого відбуваються розрахунки за зобов'язаннями підприємства. Перш ніж давати оцінку такому стану, потрібно з'ясувати чи передбачено договірними відносинами такі строки повернення коштів постачальникам. Якщо так, то такий тривалий строк погашення кредиторської заборгованості не викликає занепокоєння. У протилежному випадку це загрожує діловій репутації підприємства, судовими процесами і навіть банкрутством.

Облік і аналіз кредиторської заборгованості підприємства доцільно покращити шляхом класифікації його боргів за терміном погашення: до трьох місяців; від трьох до шести місяців; понад шість місяців.

Пропозиція стосовно покращення обліку і аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками полягає у створенні документу «Реєстр рахунків до сплати», де вказано рахунки постачальників та терміни їх сплати,

кінцеве сальдо за кожним рахунком. Запропонований зведений «Реєстр розрахунків до сплати» дасть змогу керівництву оперативно слідкувати за станом сплати рахунків постачальників та забезпечить підвищення ефективності розрахунків для формування системи управління кредиторською заборгованістю в цілому по підприємству. Цей документ дає змогу контролювати кредиторську заборгованість за кожним конкретним рахунком від постачальника та підрядника.

З метою досягнення сталого розвитку підприємства необхідно застосовувати постійний моніторинг, сучасні методи оцінки, а також впровадити чітку організацію управління його кредиторською заборгованістю.

Пропонуємо покращити систему управління кредиторською заборгованістю на підприємстві через виокремлення основних понять і процедур системи управління кредиторською заборгованістю. Крім того, необхідно своєчасно виявляти існуючі проблеми формування та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві. Вважаємо ефективним формування моделі управління кредиторською заборгованістю з урахуванням особливостей галузі та підприємства. Також доцільно адаптувати документообіг до обраної інформаційної системи, розподіляти відповідальність за формування кредиторської заборгованості та створення механізму мотивації і стимулювання її зниження.

Аналізуючи фінансово – господарську діяльність ПрАТ «СЕНТРАВІС ПРОДАКШН ЮКРЕЙН», можна зробити висновок, що кредиторська заборгованість є важливим елементом складного механізму підприємства.

Саме тому вивченню цієї категорії приділяється багато часу, адже від прийнятих рішень залежить стан та перспективи розвитку підприємства. Задля розширення ринку збуту товарів а також залучення нових реалізаторів продукції необхідна ефективна політика управління кредиторською заборгованістю.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Булат Г.В., Булка І.В. Вплив кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємств та проблеми її оптимізації : *Молодий вчений*, 2017. №7(10). С. 56–58.
2. Лень В.С. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 696 с.
3. Атамас П.И. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 392 с.
4. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з кредиторами: *Держава та регіони*, 2016. № 5. С. 40–44.
5. Партин Г.О. Управлінський облік : навч. посіб. 2-ге вид. випр. і доп. Партин Г.О., Загородній А.Г., Київ : Знання, 2017. 303 с.
6. Лишиленко А.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-ге вид. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 735 с.
7. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : ПП «Рута», 2015. 592 с.
8. Ізмайлова Н. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, 2013. № 1. С.156-163.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 в редакції від 18.03.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення 01.09.2022).
10. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік : підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» / Одеса: ОНЕУ, 2018. 670 с.
11. Курищук В.В. Короткострокове кредитування зовнішнь економічної діяльності підприємств українськими банками / *Формування ринкових відносин в Україні* №12, 2017. С. 143-148.

12. Утенкова К.О. Аудит : навч. посіб. з грифом МОН, МАП. Київ : Алерта, 2017. 408 с.
13. Лишиленко О.В. Фінансовий облік : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 556 с.
14. Про захист прав споживачів : Закон України від 23.11.2018 р. № 2628-VIII – ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19#Text> (дата звернення 25.08.2022).
15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 01.01.2018 р. № 2164-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5210201-18#Text> (дата звернення 23.08.2022).
16. Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ, 2016. 331 с.
17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 03.08.2018 р. № z0336-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 01.08.2022).
18. Ловінська Л.Г. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2017. 370 с.
19. Лищенко О.Г. Аналіз кредиторської заборгованості в системі управління підприємством : *Держава і регіони*, 2016. №1. С. 114-117.
20. Тесленко Т.І. Облік і аналіз поточних зобов'язань автореф... дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.09. Київ, 2018. 21 с.
21. Гарасим П.М., Гарасим М.П., Лобод Н.О. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково аналітична парадигма. Одеса : *Економічні науки*. Серія «Облік і фінанси», 2016. С. 102–110.
22. Топоркова О.В. Деякі аспекти оцінки кредиторської заборгованості в обліку: *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*, 2017. С.90-96.
23. Андреева Г. І. Економічний аналіз : навч.-метод. посіб. Київ : Знання, 2016, 263 с.

24. Міщенко Н.Д., Міщук А.І. Кредиторська заборгованість підприємства: проблеми оцінки та управління. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2018. С. 292–295.

25. Матицина Н. О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління кредиторською заборгованістю, *Бухгалтерський облік і аудит*, 2016. С. 38-42.

26. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, *Бухгалтерський облік і аудит*, 2017. С. 31–37.

27. Огійчук М.Ф. Аудит : організація і методика : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і допов. Київ : Алерта, 2017. 664 с.

28. Нідлз Б. Принципи бухгалтерського обліку: пер. с англ. Соколова Я.В. 2-ге вид. Київ : Фінанси і статистика, 2016. 496 с.

29. Зеленко С.В. Обліково аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги. *Економічні науки*, 2016. С. 65–71.

30. Моїсеєнко Г.І. Кредиторська заборгованість: сутність та класифікація. *Науковий вісник Ужгородського університету*, 2017. С. 96-99.

31. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2016. 628 с.

32. Пінчук Т.А. Організаційно-методичні проблеми обліку кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*, 2018. С. 15-29.

33. Скоробогатова В.В. Методика бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості як складової, *Сталий розвиток економіки*, 2017. С. 270-276.

34. Поточні зобов'язання і забезпечення за видами економічної діяльності станом на 31 грудня 2017 року. *Статистична інформація*, 2018. URL:http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/pz/pz_ed/pz_ed_u/pz_ed_3_15_u.htm (дата звернення 30.09.2022).

35. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. 3-тє вид., допов. і перероб. Київ : Алерта, 2017. 926 с.
36. Омецінська І.Я. Проблеми відображення зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку. Обліково аналітичні системи: глобальний і національний аспекти: *Міжнародна науково практичної конференції*, 2018. С. 238-240.
37. Кулаковська Л.П. Основи аудита : навч. посіб. для студентів вищ. закл. освіти. Київ : Каравелла, 2017. 494 с.
38. Лень В.С. Облік і аудит : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 256 с.
39. Утенкова К.О. Аудит з нуля : навч. посіб. Харків : Видавничий будинок «Фактор», 2016. 304 с.
40. Сопко В. В., Муковіз В.С., Шарапа О.М. Особливості визначення та регулювання обліку кредиторської заборгованості. *Глобалізаційні виклики розвитку національних економік*. Матеріали міжнародної науковопрактичної конференції: КНТЕУ, 2016. С. 635-647.
41. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 04.04.2018 № 2343-ХІІ, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text> (дата звернення 20.08.2022).
42. Сопко В. Бухгалтерський облік : навч. посіб., 3-тє вид., перероб. І доп. Київ : КНЕУ, 2016. 578 с.
43. Стоун Д. Бухгалтерський облік та фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Сирин, 2017. 302 с.
44. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 566 с.
45. Попазова О.В. Тенденції змін дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємствах України. *Агросвіт*, 2016. С. 40-44.
46. Чорнобривець М.М. Кредиторська заборгованість: сутність та причини виникнення. *Європейські перспективи*, 2017. С. 181-185 с.

47. Хрущ Н.Д. Проблеми управління кредиторською заборгованістю підприємства в сучасних інтеграційних процесах України: *Економічний аналіз*, 2018. С .247-250.
48. Баканів М.І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Кондор, 2010. 296 с.
49. Голов С.Ф. Фінансовий облік : підручник. Київ : Лібра, 2016. 976 с.
50. Пітер Етрілл. Фінансовий менеджмент та управлінський облік: навч. посіб. пер. з англ. Іонов В. : Альпина Паблішер, 2015. С. 185-223.
51. Шон Махоні. Бухгалтерський облік : підручник, пер. з англ. Іонов В.: Oxford, 2017. С. 106-255.
52. Сук Л.К. Фінансовий облік : навч. посіб. - 2-ге вид., перероб. і доп. / Київ : 2013. 647 с.
53. Усач Б. Ф. Організація і методика аудиту : підручник. Київ : Знання, 2013. 296 с.
54. Фінансова діяльність підприємства : підручник. / Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Либідь, 2011. 384 с.
55. Фінансовий облік : підручник / С. Ф. Голов, Київ : Лібра, 2012. 976 с.
56. Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік : навч. посіб. Київ : *Видавничий центр «Академія»*, 2013.672 с
57. Югас Е.Ф., Машик М.В. Значення дебіторської та кредиторської заборгованостей в умовах ринкових відносин. *Науковий вісник Ужгородського університету* : Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2014. Вип. 2 (43). С. 201-205.
58. Гнатенко Є. П., Волошина В. В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського*, Миколаїв : 2015. № 1 (4). С.38-42
59. Ковальчук І.В. Економіка підприємства : навч. посіб., Київ : Знання, 2008. с. 17.

60. Іванілов О.С. Економіка підприємства : навч. посіб., Київ : Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
61. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: навч.-метод. посіб. 4-те вид. Київ : Знання, 2004. 190 с.
62. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посіб. 7-е вид. Миколаїв : Нове знання. 2003. 688 с.
63. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. част. І. Полтава : РВВ ПДАА, 2014. 358 с.
64. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 326 с.
65. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання *Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет*, 2016. С. 93-98.
66. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік. 3-те вид., перероб. і доп. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 670 с.
67. Мягких І.М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. *Міжнародний науково-виробничий журнал: Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4 (21). С. 255-262.
68. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
69. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. 6-те вид. Київ : А.С.К., 2001. 784 с.
70. Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік. Київ : Академія, 2002. 672 с.
71. Гарасим М.П. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма. *Економічні науки*, 2014. Вип.11(2). С. 102-110.
72. Hilorme, T.V. and Shachanina, Yu.K. (2018), «Improving the organization of accounting for accounts payable of enterprises in conditions of

uncertainty». Economics and finance, vol. 1, pp. 18-24. URL: https://www.researchgate.net/publication/342850495_UDOSKONALENNA_ORGANIZACII_OBLIKU_KREDITORS.

73. Cheremushkin, S. V. Firm's Credit Standing and its implications for recognition, measurement and inter-predation of the liabilities in financial statements prepare din accordance with US GAAP and IFRS/ J. : Intern. accounting. 2010. № 4. pp. 22-26.

74. Peter F. Drucker, «A New Discipline», Success 1. January-February 1987, 182 p.

75. Wilson, Earl Ray. Accounting for government al and nonprofit entities / Earl R. Wilson, Leon E. Hay, Susan C. Kettles. 11 ed. Bostonetc. : Irwin, 1999/ XVIII, 862 p.

76. Accounting Information Systems by Marshall B. Romney, Paul J. Steinhart Hardcover, Tenth Edition, 2005. 805 p.---